

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a sociální práce

Bakalářská práce

PROBLEMATIKA SOUŽITÍ ČESKÉHO OBYVATELSTVA
S TRADIČNÍMI NÁRODNOSTNÍMI MENŠINAMI A NOVĚ
PŘÍCHOZÍMI OD PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY DO SOUČASNOSTI

Vedoucí práce: doc. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.
Autor práce: Eliška Nečasová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce - Kombinovaná
Ročník: 3. ročník

2017

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum 31.3.2017

.....

Eliška Nečasová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení při zpracovávání tohoto tématu.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vymezení základních pojmů	8
1.1 Etnicita	8
1.2 Identita a její vliv na přístup k menšinám	9
1.3 Národ a nacionalismus	10
1.4 Xenofobie, rasismus	10
1.5 Menšiny, migranti a uprchlíci	11
2 Možné příčiny nesnášenlivosti a interetnického konfliktu	13
2.1 Historie etnických vztahů.....	13
2.2 Vnitrostátní bezpečnostní obavy	14
2.3 Etnická geografie	15
2.4 Politické faktory - politika elit	15
2.5 Ekonomicko - sociální struktury	16
3 Problematika soužití českého obyvatelstva s tradičními národnostními menšinami a nově příchozími od první světové války do současnosti.....	18
3.1 Němci	18
3.1.1 Počátek nového státního uspořádání.....	18
3.1.2 Jazyková a pozemková reforma a její dopad na německou menšinu	20
3.1.3 Hospodářská krize v třicátých letech	21
3.1.4 Uprchlíci z odtrženého pohraničí.....	23
3.1.5 Druhá světová válka a odsun Němců.....	24
3.1.6 Němci a komunistický režim	25
3.1.7 Smíření po roce 1989 a současné česko - německé vztahy	26
3.2 Romové	27
3.2.1 Stručný vývoj romské problematiky od prvního osídlení do 1. světové války	27
3.2.2 Snahy o řešení romské otázky na počátku 20. století	28
3.2.3 Romové a romští uprchlíci před 2. světovou válkou a během ní.....	30
3.2.4 Poválečné období a osidlování pohraničí	31
3.2.5 Komunistická reforma	32
3.2.6 Integrace Romů po roce 1968.....	33
3.2.7 Situace romské menšiny po roce 1989 do současnosti	34
3.3 Židé	36
3.3.1 Původ středověkého antisemitismu	36
3.3.2 Rozvoj moderního antisemitismu od 2. poloviny 19. století do 1. světové války	36

3.3.3	Krizová léta poválečného Československa.....	37
3.3.4	Ostrov demokracie ve dvacátých a třicátých letech.....	38
3.3.5	Změna společenských nálad po Mnichovské dohodě.....	40
3.3.6	Protektorát Čechy a Morava	41
3.3.7	Židé v poválečném Československu.....	43
3.3.8	Asimilační politika komunistického ČSR do roku 1968	43
3.3.9	Vývoj problematiky po roce 1989 do současnosti.....	45
3.4	Muslimové.....	47
3.5	Kontinuita židovských, romských a muslimských stereotypů.....	49
	Závěr	53
	Seznam použitých zdrojů.....	55
	Seznam zkratk	62

Úvod

Většina států světa se potýká více či méně s problematikou soužití různých etnických skupin a nově příchozích cizinců. Toto setkávání není nové, a proto se stále hledá ideální způsob interetnického soužití. Historická zkušenost vztahů a zacházení s danými menšinami nabízí jakýsi vzorec pro objasnění současné menšinové problematiky. Znalost dílčích historických událostí a koncepcí, které se snažily řešit menšinovou otázku, přináší jakési východisko i pro sociální práci s menšinami.

Primárním cílem této bakalářské práce je zmapovat problematiku soužití Židů, Němců, Romů s českým obyvatelstvem. Tato problematika bude sledována na českém území od 1. světové války do současnosti. Sekundárním cílem této bakalářské práce je reflexe společných ukazatelů a důležitých událostí, které měly a mohou mít negativní dopad na vnímání a přístup k daným menšinám. Tato reflexe bude sledována v souvislosti s migrační krizí. Sledovaným aspektem budou podobnosti v interetnickém soužití daných menšin a to, a zdali přispívá vyhocení nesnášenlivosti jedné menšiny k vzestupu nesnášenlivosti obecně. V této kapitole se také zaměřím na to, zda a jakým způsobem současná migrační krize ovlivňuje etnickou nesnášenlivost vůči Romům, Židům popř. Němcům.

V souvislosti s cíli bude bakalářská práce strukturována do tří částí. V první budou vymezeny základní pojmy a teorie týkající se menšinové problematiky. Důvodem je časté zaměňování důležitých pojmů, které může vést k nepochopení textu a opomenutí zdánlivě nedůležitých aspektů ovlivňujících vznik a vývoj interetnických vztahů. V této kapitole dále vymežeme i některé teorie mající vliv na vývoj a vznik interetnických konfliktů a potřebné pro splnění sekundárního cíle. V druhé části se budeme zabývat samotnou problematikou menšin, konkrétně menšiny židovské, romské a německé na českém území. V třetí části bude krátce popsána muslimská menšina a následně problematika menšin šířeji v návaznosti na sekundární cíl této bakalářské práce.

K napsání této bakalářské práce je potřebná odborná literatura. Vybranému tématu se věnuje řada odborných a vědeckých prací. V první části budeme používat odbornou literaturu k vymezení termínů menšinové problematiky. Zejména se zaměříme na teorie interetnického konfliktu, problematiku nacionalismu a rasismu.

V druhé části již budeme využívat odbornou literaturu převážně českých odborníků na problematiku česko - německých vztahů (M. Sládek, J. Škrábek). V případě židovské

menšiny budeme opět kromě převážně české odborné literatury (M. Spurný, I. Budil, B. Soukupová, V. Tydlitátová) používat i odborné články a výzkumy autorů židovské náboženské obce. U romské menšiny budeme mimo odbornou literaturu (C. Nečas, N. Pavelčíková) používat častěji internetové články a výzkumy převážně organizace Romea, která se podílí na sociálním začleňování romské komunity.

V závěrečné části, ve které se zabýváme problematikou eskalace nenávisti vůči menšinám v souvislosti s muslimskou komunitou a migrační krizí, budeme používat převážně odborné články publikované na internetu. K tomuto tématu v době psaní této bakalářské práce není dostatek odborné literatury.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Etnicita

„Etnické vztahy vznikají a nabývají na významu v sociálních situacích a kontaktech coby produkt lidské snahy odpovědět na životní nároky a výzvy.“¹ Etnicita se zabývá popisem vztahů mezi kulturně odlišnými skupinami obyvatel. „Daná etnická skupina má společné jméno, představu společného původu v čase a prostoru, historii, kulturu - náboženství, jazyk, vazbu na rodnou zem a pocit solidarity s danou skupinou.“² Souvisí s identifikací člověka s danou skupinou a je posuzována na principu příbuzenství. „Je to aspekt sociálního vztahu mezi osobami, které se pokládají za zásadně odlišné od členů ostatních skupin. Sociální vztah obsahuje etnický prvek v případě, že kulturní rozdíly pravidelně ovlivňují vzájemný styk členů těchto skupin.“³ Důležitý faktor představuje rozlišování etnických skupin mezi sebou. Během jejich kontaktu začínají být zřetelnější i kulturní odlišnosti. Důsledkem může být snaha o vymezení jednotlivých skupin, které se navzájem snaží o soužití. Výhodiskem pro náročné soužití mohou být stereotypy, které nabízejí způsob, jak jednat a přistupovat k jiné etnické skupině. Ty však nemusejí vycházet z reality, ale mohou také „ospravedlňovat privilegia a rozdíly v přístupu ke zdrojům, kterými společnost disponuje. Negativně namířené stereotypy proti vládnoucí skupině mohou zmírňovat pocity bezmocnosti a rezignace“.⁴ Ve většině případů stereotypy upřednostňují a nadřazují vlastní skupinu nad druhou a toto jednání se nazývá etnocentrismus.

Pokud ve vztahu nedochází k alespoň částečnému uznání kulturních odlišností, následuje mnohdy utlačování jedné skupiny druhou. Ohrožení etnicity a národní identity přílivem jiných národnostních skupin představuje hrozbu v podobě nárůstu preferencí pravicově nacionalistických stran.

¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 18.

² ŠMÍD, Tomáš. a Vladimír VAĐURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 11.

³ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 37.

⁴ Tamtéž, s. 55.

1.2 Identita a její vliv na přístup k menšinám

Identita je jakási totožnost člověka, která zahrnuje všechny unikátní vlastnosti osobnosti. Jedinec si utváří identitu ve vztahu k sobě, ale i ve vztahu k ostatním lidem. „Otázka identity v etnologii chápána jako sebezaražení jedince nebo skupiny v dané společenské realitě, se stává nejnaléhavější ve chvíli společenskopolitické změny.”⁵ Tato situace nutí jedince k objasnění vlastní přítomnosti a budoucnosti. Na počátku identity je různě podařená sebereflexe. Mínění o sobě samém doplňuje mínění o druhých, jiných, cizích, jimiž skupina prolamuje svou osamělost. Identifikují se ovšem jak přátelé, tak také nepřátelé. Tato volba se artikuluje často prostřednictvím jejich obrazů a stereotypů o nich, přičemž zprerhání historické kontinuity vede k revizi původních představ: k jejich upevnění, nebo absolutnímu popření.

Hlavním problémem u mladých lidí je krize identity a potřeba příslušnosti k určité skupině. Mladí skrze útoky vůči menšinám dokazují nebo upevňují svoji pozici ve společnosti či skupině. „Snaha hledat útočiště u autority je návratem zpět k primitivním obranným mechanismům a slouží ke zničení nebo zvládnutí toho, čím se cítíme ohroženi. Vlastní slabost, sebekritičnost a negativní sebezpouzení vedou k tomu, že se jedinec identifikuje s velkou a mocnou skupinou a převýší tak skupinu jinou, podřadnou.”⁶ K tomu mají sklony převážně lidé s nedostatečně utvořenou identitou a autoritářskými rysy, které mají větší sklon k pravicově radikálnímu jednání.

Krize identity pramení z primární rodiny. Svou roli může hrát nezvládnutí přechodu do dospělosti. V pozdějším věku jsou příčinou pracovní, rodinné, studijní a profesní neúspěchy. Tyto příčiny často vedou k nízkému společenskému statusu. Pomocí příslušnosti k extrémistické skupině nebo pouze agresivními výpady chtějí mladí lidé mnohdy působit výjimečně, „být někdo”. Takoví lidé vychovávají v rasové nesnášenlivosti i své děti, u kterých může chování eskalovat. Menšiny se tak setkávají s nesnášenlivostí již od útlého věku. Následkem u nich vzniká nesnášenlivost vůči majoritní společnosti, která je upevňována v případě, že instituce nejsou schopny oběť ochránit (učitelé, policie, zaměstnavatelé atp.).

⁵ SEDLÁK, Petr. Postoj a přístup k Židům v českých zemích po druhé světové válce (1945 – 1947/1953). Brno, 2008. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jiří Malíř.

⁶ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty: (jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 10.

1.3 Národ a nacionalismus

„Nacionalismus, stejně jako etnické ideologie, zdůrazňuje kulturní spřízněnost svých stoupenců.“⁷ To znamená, že nacionalisté požadují, aby etnické a politické hranice byly shodné. Nadřazují vlastní etnickou skupinu a požadují upřednostňování vlastních zájmů. Mnohdy proti ostatním národnostem a etnikům neváhají užít násilí, které ospravedlňují stereotypy a mýty. Typickými znaky pro nacionální státní uspořádání jsou exkluze a etnická diskriminace. Nacionalisté často používají symboliku k negativnímu zobrazení odlišných národů. Vlastní etnikum zobrazují jako rodinu s cílem vyvolat silné emoce. Pokud se nacionalismus stane součástí státní politiky, otevírá se tak cesta k legitimizaci násilí. „Velká většina těchto tzv. ‚národních států‘ má svůj národní jazyk, který užívá v oficiální komunikaci; některé státy upírají jazykovým menšinám z důvodů snahy o sociální kontrolu a kohezi právo jejich jazyk používat.“⁸ Nacionalisté považují etnickou různorodost za nevhodnou. Extrémní formou odstranění menšin byla například genocida třetí říše a následný odsun Němců z ČSR. Nevhodné řešení je též násilná asimilace, která způsobuje dané etnické menšině trauma a segregaci.

1.4 Xenofobie, rasismus

V České republice žilo a žije několik etnicky odlišných skupin obyvatelstva. Jejich vnímání veřejností je značně rozdílné. Historicky jsou nejdéle a nejvíce negativně vnímanou menšinou Romové, dále Židé, Němci a nově muslimové. Xenofobie je strach až odpor ke všemu neznámému. V extrémní formě se xenofobie mění v rasismus, což je nenávisť k osobám jiné rasy. Rasismus zastává názor, že inteligence a kulturní vyspělost jsou dané biologicky a některým etnickým skupinám nenáleží, neboť jsou méněcenné. Tyto pocity jsou instinktivní a u člověka se projevují přirozeně při setkání s někým výrazně odlišným. Negativní projevy by měly být během socializace odstraněny, ale často se tak vlivem nevhodné výchovy neděje. Cílem výchovy by naproti tomu měla být tolerance k odlišným názorům, chování i vzhledu jakožto základní princip fungující

⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 28.

⁸ Tamtéž, s. 180.

společnosti. Podle B. Blažka rozlišujeme tvrdý a měkký rasismus.⁹ Tvrdým rasismem se projevují především pravicově extrémistické skupiny. Měkký rasismus je svým způsobem obvyklý pro českou společnost. Projevuje se zesměšňováním, zdrobněným nazýváním „židáček, cikánek“. Nebezpečnější formou měkkého rasismu je jistá latentní manipulace skrze mediální prostor. Média se snaží nebýt rasistická, avšak svůj vliv hraje vyobrazování tématu určitým způsobem, např. reportáž o Romech je sestříhána spolu s vyobrazením špinavých sídlišť: „problematické“ minority nejsou prezentovány v publicistice nebo dokumentu tím, v čem je jejich jedinečnost a jejich každodennost, ale právě jen tak, jak je vidí jim nerozumějící a jimi apriorně zděšený majoritní občanek. Tak např. běžence na naší půdě vidíme v médiích zásadně posedávat, polehávat. Stříh mezi toto nicnedělání náhle vloží vyměňování balíků peněz. Když nic nedělají, odkud je potom mají? Právě takovou otázku onen stříh chtěl navodit.¹⁰

1.5 Menšiny, migranti a uprchlíci

„Etnickou menšinu můžeme definovat jako skupinu, která je početně menší než zbytek populace ve společnosti a je politicky nedominantní.“¹¹ „Z národopisného hlediska obecně za národnostní menšiny považujeme určité společenství lidí, kteří společně sdílejí etnické, kulturní a jazykové znaky, odlišné od většiny obyvatel státu a projevují společně přání být považováni za národnostní menšinu v zájmu uchování a rozvíjení vlastní identity, kulturních tradic a mateřského jazyka.“¹² Pojem menšina je relativní, protože o ní můžeme mluvit vždy v závislosti na majoritě a je mnohdy proměnlivá v souvislosti se změnou státních hranic. U menšin ve státě dochází ke třem možnostem soužití: asimilace, dobrovolná, či nedobrovolná segregace a snaha o odtržení a samostatnost.

Migranti a uprchlíci jsou specifičtí, protože ve svém domovském státě většinou patří k majoritě. Odcházejí ze své domoviny z důvodů ekonomických, politických a náboženských. „Uprchlík se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy

⁹ BLAŽEK, Bohuslav. Měkký rasismus a jeho mediální formy. *Bohuslavblazek.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: < <http://www.bohuslavblazek.cz/wordpress/mekky-rasismus-a-jeho-mediální-formy>>.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 199.

¹² ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 55.

z pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopen přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti.”¹³

¹³ OSN. Úmluva o právním postavení uprchlíků. *Osn.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>>.

2 Možné příčiny nesnášenlivosti a interetnického konfliktu

Vliv na postoj k dané etnické minoritě představuje odlišné vnímání, systém hodnot, tradic a zkušeností získané v rámci socializace. Tyto kulturní odlišnosti mohou vyvolávat pocit ohrožení a další emotivní reakce, které znemožňují komunikaci mezi etniky. Souvislost se způsobem vnímání mají naše vlastní nebo společenské předsudky. Znakem interetnických konfliktů je napětí mezi stranami konfliktu. Další příčiny mohou být už psychologické, politické, názorové, kulturní, předsudky a stereotypy, xenofobie, a další. Nepřímo, avšak zásadně ovlivňují veřejné mínění média a tím podporují, nebo omezují intenzitu interetnických konfliktů. Úroveň veřejného mínění ovlivňují i sami aktéři konfliktu, zájmové skupiny, výkonná moc, politické strany a další, kteří se angažují v této problematice. Média zhoršují protiromské postoje i zdůrazňováním souvislostí mezi romskou kriminalitou a útoky vůči nim. Mimo média působí na interetnické vztahy další níže uvedení činitelé.

2.1 Historie etnických vztahů

Jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících etnické vztahy je historická zkušenost a způsobené křivdy zasahující do budoucího směřování daných vztahů. Příkladem mohou být česko-německé vztahy, které jsou ovlivňovány historickými událostmi už po několik staletí. Zkušenost Čechů z dlouhodobé nadvlády Němců měla za následek meziválečné utlačování německého obyvatelstva, kterému lze být označováno i jako strukturální příčina konfliktů. Po rozpadu Rakousko-Uherska vznikl samostatný ČSR se ocitly v novém státu národnosti v historii zneprátené. Po druhé světové válce hrála důležitou roli myšlenka očisty, v jejímž zájmu bylo odsunout násilně německé obyvatelstvo (popř. maďarské na Slovensku) s cílem co největší homogenity českého národa.

Odsunem Němců, genocidou Židů a jejich následnou imigrací se etnické napětí zmírnilo. Historie vztahů s místními etniky ovlivňuje kolektivní vědomí a formuje tyto vztahy. „Historie násilností, kterých se tyto skupiny dopouštěly na sobě navzájem i na civilním obyvatelstvu druhého etnika, výrazně podkopává důvěru obyvatel v druhé

etnikum.”¹⁴ Zásadní vliv mají nevyřešené teritoriální spory, viz Mnichovská dohoda. Tato situace byla ideálním podhoubím pro vyústění sporu. Vzhledem k postoji české vlády, která odmítala vyjednávat a upírala práva německé menšině, došlo k využití nacionální politiky na obou stranách sporu. Na stav české společnosti a její případný strach a nacionalistické tendence mají vliv především problémy a násilnosti z okolních heterogenních zemí. „Eskalace konfliktu většinou probíhá postupně, přičemž každý další krok je jednak odpovědí na dosavadní neuspokojivý vývoj, jednak branou k další eskalaci. Ta probíhá v souvislosti se spouštěním destruktivních mechanismů, které připravují členy jednotlivých etnik na regulérní ozbrojený konflikt.“¹⁵

2.2 Vnitrostátní bezpečnostní obavy

„Oslabování státních struktur vede ke snížení schopnosti kontrolovat své území, což zpětně vyvolává v obyvatelích obavu o vlastní bezpečnost.“¹⁶ Následuje vyhrocení konfliktů. Roste moc regionálních stran a jejich představitelů až k jejich nezávislosti na centrální politické moci. V případě, že je protěžována určitá etnická skupina, obrací se proti ní hněv utlačované nebo nespokojené skupiny, která se naopak cítí být ohrožena.

Dalším projevem tohoto stavu je celková nedůvěra ve státní aparát a policejní moc. Důsledkem mohou být násilné konflikty, vytváření ozbrojených skupin a domobrany. Tento jev je patrný i v současnosti, kdy je vytvořena tzv. „národní domobrana“, v jejíž deklaraci stojí: „V okamžiku nelegálního překračování hranic evropských států milióny migrantů, v předvečer rozpadu Evropské unie a jejich domácích struktur, v časech velkých nebezpečí hrozících našim domovům a našemu státu, nedůvěřujíc vládě nedbající hlasu lidu a nehájící naši bezpečnost, s pocitem, že žádné osobní nepohodlí a oběti nejsou dost velké.“¹⁷

Tyto bojové skupiny se vytvářely i v meziválečném období a po 2. světové válce a převážně vyvolávaly odpor proti sudetským Němcům a Židům a útočily na ně.

¹⁴ ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŽURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 33.

¹⁵ Tamtéž, s. 43.

¹⁶ ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŽURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 23.

¹⁷ OBRTTEL, Marek, Nela LISKOVÁ a František KREJČA. Deklarace rady národní domobrany *Narodnidomobrana.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.narodnidomobrana.cz/o-nas/deklarace>>.

2.3 Etnická geografie

„Země jako Česko, Slovensko, Maďarsko mají dnes minimální etnické menšiny v důsledku předchozích odsunů a genocid, které postihly jejich území v průběhu a po druhé světové válce.”¹⁸ Zásadní vliv na současný nacionalismus a toleranci má předchozí komunistický režim. Ten výrazně omezoval vycestovat a získat tak vlastní zkušenosti ze střetu civilizací. Komunistický režim dbal na vnitřní homogenitu, odstranění rozdílů a odmítavý postoj k menšinové politice. Její rozvoj tak nastal až po roce 1989. „Po roce 1989 se situace radikalizovala tím, že cizinci přestali být jen silou, která podpírala hospodářství, ale také těmi, kdo hledali pomoc. Jako velmi obtížné se jeví přivyknutí na tyto nové role cizinců.”¹⁹ Vzrůstající migrace představuje pro majoritní společnosti pocit ohrožení a ztrátu konformity. Azylanti jsou pro ni ohrožující z hlediska ztráty kulturní identity, blahobytu a jistot.

2.4 Politické faktory - politika elit

Stabilita, efektivita a důvěra vlády ovlivňují postoje společnosti. Pokud vláda není schopna účinně zvládat problémy společnosti, vyvolává tato neschopnost cyklický rozvoj konfliktů a vede k vnitrostátním bezpečnostním obavám. Současně tyto konflikty prohlubují nedůvěru ve vládu a oslabování její moci. V nestabilních obdobích mají vládní činitelé, politická uskupení a další tendenci využívat bezpečnostní obavy a konflikty k upevnění nebo posílení svojí moci. Využívají a manipulují historickými fakty a davovým myšlením. „Nacionalismus a etnicky vyhraněný postoj je dobře prodejnou ideologií, která umožňuje jejím hlasatelům snadno proniknout k moci.”²⁰ V postkomunistickém Československu a později v ČR byla a až do současnosti je oslabena politická moc převážně vlivem mnoha korupčních afér.

Řešení krizových problémů společnosti může mít několik vyústění. V případě totalitní moci existuje pravděpodobnost násilného převratu, občanské války atp. Demokratická společnost řeší krize demonstracemi a stávkami, které mohou vést až k předčasným volbám a nové vládě.

¹⁸ ŠMÍD, Tomáš. a Vladimír VAŘURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 24.

¹⁹ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty: (jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 14.

²⁰ ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŘURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 26.

Jak již bylo řečeno, pokud na jednom území žije více etnicky odlišných skupin obyvatelstva, zákonitě dochází k napětí popř. nepokojům vlivem jejich odlišných kulturních tradic. Strach a napětí způsobuje i porodnost, která je u přistěhovalců větší než u evropských národů. Směr, jakým se stav společnosti bude vyvíjet, závisí na státu a na tom, jak rychle bude reagovat na změny a upravovat „mechanismy fungování tak, aby co nejlépe reflektovaly změny ve společnosti.“²¹ I když je „trvalý mír“ ideální stav, vždy existuje napětí mezi určitými skupinami obyvatel, dochází ke konfliktům a ty jsou řešeny vyjednáváním a zákonnými prostředky. Důležité pro zachování míru je demokraticky zvolená politická moc, která zastupuje zájmy občanů. Pokud dochází k růstu nenávisti a nedůvěry, mluvíme o stálém míru. V případě politické krize již dochází k nárůstu preferencí extrémistických hnutí a politických stran. K tomu docházelo v období třicátých let (Agrární strana, čeští fašisté), po 2. světové válce (komunistická strana), v devadesátých letech (Sládek) a v současnosti (SPD, Adam B. Bartoš, DSSS a další). Tato období se také vyznačují zvýšenými útoky na národnostní menšiny. V této fázi „krize“ má zásadní vliv na budoucí vývoj a směřování státu postoj politické moci. Pokud vláda nedokáže účinně čelit nárůstu extrémistických a nacionálních nálad, situace může vést k vypuknutí násilí, občanské válce atp. Příznakem je především nízká intenzita komunikace mezi vládou a opozicí. V demokratických společnostech je typické střídání těchto fází.

2.5 Ekonomicko - sociální struktury

Teorie horizontální sociální nerovnosti říká, že k propuknutí konfliktu může dojít, pokud jsou v horních a dolních patrech příjmových struktur oddělena různá etnika, přičemž jedno je značně marginalizované, má omezený přístup ke vzdělání, zaměstnání a politické moci. Konflikt vzniká, když se jedna skupina cítí znevýhodněna, popřípadě když chce majoritní skupina upevnit svoji pozici.

Faktorem, který upevnil nenávist vůči židovské menšině, byla modernizace společnosti v 19. století. Část židovské menšiny se poměrně rychle adaptovala na probíhající změnu a získala dobré ekonomické postavení. To vyostřilo etnickou soutěž, která je typická pro tržní kapitalismus a zvyšuje riziko konfliktu mezi úspěšnými a méně úspěšnými. V meziválečném období se nenávist prohloubila. Příčinou byla

²¹ Tamtéž, s. 34.

první světová válka. Vůči německé menšině panovala plošná nenávist už od 19. století. Trnem v oku bylo především bohatství německé šlechty a statkářů v pohraničí. Byli původci utlačování českého národa a navíc zavinili válečná příkoří. Židovská menšina byla po válce označována jako společnost, která ve válce netrpěla a navíc získala a ukořistila velké bohatství Čechů. Tyto stereotypy se upevnily během hospodářské krize v 30. letech. Tento trend se opakuje během hospodářských krizí, vysoké nezaměstnanosti apod. Již dříve byli například uprchlíci vnímáni jako konkurence, kvůli které vzroste nezaměstnanost a zhorší se ekonomické postavení majority.

3 Problematika soužití českého obyvatelstva s tradičními národnostními menšinami a nově příchozími od první světové války do současnosti

3.1 Němci

3.1.1 Počátek nového státního uspořádání

Před koncem první světové války bylo rozhodnuto o novém uspořádání Evropy a hlavně o nevyhnutelném rozpadu monarchie. Před vznikem Československé republiky byli Němci majoritou na území rakousko-uherské monarchie. Představa, že se mají stát pouhou menšinou v nové republice, představovala nepřijatelné východisko. Vítězné mocnosti měly téměř nemožný úkol, a to spravedlivé ustanovení státních hranic. „Podařilo se jim, když se opřely o princip moci, prosadit při stanovení hranic maximum národních, historických a hospodářských aspirací.”²² Proto již od vzniku ČSR docházelo k neshodám v pohraničních oblastech obývaných převážně Němci. Byla to území jižní Moravy, Šumavy, Jihlavy a Podkrušnohoří, tzv. „Sudety”. Němci zásadně nesouhlasili s připojením těchto oblastí k nově vzniklému státu. Důsledkem těchto událostí byla snaha Němců o připojení Sudet k Rakousku a Německu v rámci tzv. „práva na sebeurčení”. V těchto oblastech tak Němci začali vytvářet vlastní samosprávu, která však situaci nebyla schopná zvládnout. Vzhledem k poválečné hospodářské krizi byla oblast závislá na zásobování z vnitrozemí. Panoval zde nedostatek potravin i dalších potřeb. Situace v oblasti byla značně vyhrocená, docházelo k nepokojům a rabování. Do pohraničí tak bylo vysláno československé vojsko, které mělo nastalou situaci uklidnit a nastolit pořádek. Mezi místními obyvateli a armádou vzrůstalo napětí. Československá legie, která se vracela z krutých bojů s Německem, byla značně frustrovaná prožitými událostmi. Čeští vojáci po příchodu ničili všechny německé symboly a zároveň netolerovali jakékoli projevy proti nově vzniklému českému státu. „Odstraňovali důsledně všechny pozůstatky symboliky habsburské monarchie a někdy až okázale je nahrazovali symboly Československé republiky.”²³

²² COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus von. *Pan-Evropa*. 2.čes.vyd. Praha: Panevropa, 1993, s. 89

²³ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude-- ?*. 3., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 40.

Toto jednání se neobešlo bez konfliktů s německým obyvatelstvem, které se cítilo utlačováno.

V tamním tisku navíc probíhala protičeská kampaň, která byla oficiálně i neoficiálně podporována z Rakouska. Důsledkem situace bylo vyhlášení jednodenní stávky a demonstrace na 4. března 1919, tedy v den prvního zasedání rakouského Národního shromáždění. Toto datum bylo vybráno na protest proti tomu, že česká vláda nedovolila Němcům zúčastnit se voleb do říšského sněmu. Demonstrace se odehrály ve všech větších městech sudetského pohraničí. Na těchto demonstracích čeští vojáci zastřelili 54 civilistů a 84 jich zranili. Nejhorší situace však nastala v Kadani, kde byly vydrancovány vojenské sklady. „Výpovědi příslušníků kadaňské posádky hovoří o zvýšené aktivitě zejména studentů a bývalých důstojníků, o konání tajných schůzí...”²⁴ Na náměstí v Kadani se shromáždilo údajně cca až 5000 osob (bezprostředně před střelbou zde bylo „jen” 1000–2000 osob). Demonstranti údajně strhli českou vlajku na radnici, kterou poté čeští vojáci opět vyvěsili, přičemž strhli vlajku německou. Během demonstrací docházelo k četnému urážení českých vojáků, které se vyhrloilo během strhávání a opětovného vyvěšování vlajky, došlo k potyčce a následné střelbě. Fatální byla střelba z kulometu v hotelu Austria, následně došlo k rozepřím mezi českými vojáky a demonstranty. Poté zahájili čeští vojáci palbu, jejímž důsledkem bylo 25 mrtvých osob. Rakouská vláda se tuto situaci snažila využít k očernění ČSR a získání pohraničí, ale spojenecké vlády rozhodly o ponechání hranic ČSR v souladu s historickým územím. Němci značně vysílení válkou nebyli schopni důrazně bojovat o samostatnost a proti tomuto rozhodnutí neprotestovali. Nové vládní uspořádání od začátku podcenilo důležitost otázky národnostních menšin a jejich postavení v republice. Národní výbor zřídil nejvyšší zákonodárnou moc ve státě, tzv. Revoluční národní shromáždění. O jeho členech bylo rozhodnuto libovolně podle říšských voleb z roku 1911, avšak bez přizvání zástupců menšin. To bylo zdůvodněno odporem menšin ke vzniku samostatného Československa. Důvodem byla i snaha prosadit zákony, které by pravděpodobně s účastí menšin nezískaly potřebnou většinu. Volby se tak konaly až v roce 1920, takže vláda měla dostatek času na přípravu žádoucí ústavy.

²⁴ Tamtéž.

3.1.2 Jazyková a pozemková reforma a její dopad na německou menšinu

V české společnosti byla znatelná frustrace z dlouhého područí monarchie. I když vládní činitelé hovořili o důležitosti rovnoprávnosti pro menšiny, vláda i společnost prosazovaly národnost a jazyk český. Vznik republiky byl zásadním zadostiučiněním a výsledkem dlouhé práce a česká společnost se o ni nehodlala výraznou měrou dělit. Němci představovali hrozbu, proto se po celou první republiku vláda snažila o jejich počestění. Poválečná situace se vyznačovala nacionalismem a odporem ke všemu německému, což se nevyhnulo ani státním institucím. Jazykový zákon určil za státní jazyk pouze český. Všichni státní zaměstnanci museli skládat přísné jazykové zkoušky. Bylo propuštěno 33 000 německých zaměstnanců ze státních služeb, německý jazyk byl ve státních službách přísně zakázán. Němci jej směli používat pouze v oblastech, kde populace menšiny přesáhla 20 procent. Byl ničen majetek a kulturní památky z dob monarchie. Výjimkou nebyly ani útoky na Němce. Již v roce 1918 docházelo k řízenému stěhování českého obyvatelstva do sudetského pohraničí. Cílem bylo vytlačit Němce a úpravou okresních a obecních hranic dosáhnout minimálního počtu německého obyvatelstva v dané lokalitě. Toho chtěla dosáhnout i pozemková reforma z roku 1919. Ta měla dopad především na německé obyvatelstvo. Šlechta vlastnila velké množství půdy a zemědělství. Reforma šlechtě povolila půdu jen do určité rozlohy. Veškerý majetek nad tuto hranici byl vyvlastněn spolu s císařským majetkem v ČSR. Poté, co byly tyto pozemky vyvlastněny, byly přeprořádány jen prokazatelně českým občanům s českými příbuznými. Mnoho německých rodin tak přicházelo o živobytí. Po těchto událostech se značně zhoršily vztahy mezi Čechy a Němci. Hranice státu byly potvrzeny na Pařížské mírové konferenci v roce 1919. Téhož roku ČSR uzavřela mezinárodní smlouvy o ochraně práv národnostních menšin. Přesto docházelo k pošlapávání práv Němců, kteří byli značně diskriminováni. Svůj podíl na tom měly tzv. obranné jednotky např. Národní jednota severočeská, Národní jednota pošumavská a další. Ty vyvíjely nátlak na propouštění německých úředníků, prodej pozemků pouze Čechům a iniciovaly další akce vedoucí k oslabení vlivu Němců. Značně tak zvyšovaly napětí ve společnosti a zhoršovaly česko-německé vztahy. V roce 1921 byla situace značně vyhrocená. Bylo nebezpečné veřejně promluvit německy. Docházelo k uzavírání německých škol a otevírání českých. „Zaměstnání ve státní správě bylo podmíněno znalostí češtiny. Někteří noví čeští velkostatkáři podmiňovali zaměstnávání německých

rodin docházkou jejich dětí do českých škol.”²⁵ Důsledkem byly mnohé stížnosti ke Společnosti národů na porušování práv menšin v republice. Výsledkem byly rezoluce proti ČSR. Ty nařídily upravit jazyková práva a zřídit menšinové samosprávy.

Vztahy se však zlepšily až po volbách v roce 1925, kdy byli Němci přizváni k účasti ve vládě. V následujícím období došlo k uvolnění vztahů a větší politické spolupráci. Již v tomto období jako důsledek první světové války vyslovil hrabě Richard Coudenhove-Kalergi teorii Pan-Evropy, která by mohla nabídnout ideální uspořádání Evropy, které by zamezilo vzrůst nacionalismu a národní konflikty. Stejně jako náboženství, tak i národnost by měla být věcí soukromou v zájmu sjednocení evropských národů. „Zatímco se ostatní světadíly svou politikou spolupráce stávají stále bohatšími, mocnějšími a civilizovanějšími, stává se Evropa chudou, bezmocnou a barbarskou. Záchrana se jmenuje Pan-Evropa: politické a hospodářské sjednocení všech států.”²⁶

3.1.3 Hospodářská krize v třicátých letech

Situace se začala opět horšit ke konci třicátých let spolu s narůstající ekonomickou krizí. V tomto období také vznikala česká fašistická hnutí, která pořádala útoky na Němce. Vláda tyto útoky odsoudila, ale německý tisk psal o jejich české podpoře. Vláda tak uplatňovala cenzurní zákony a zakazovala sudetská nacistická hnutí ve snaze zabránit protistátní činnosti. Členové těchto extrémistických hnutí se snažili předejít zákazům vytvořením Sudetoněmecké vlastenecké fronty v čele s Konradem Heinleinem. Ta je roku 1935 přejmenována na Sudetoněmeckou stranu, aby se mohla zúčastnit voleb. Ve volbách v roce 1935 získala nejvíce hlasů. Její absolutní úspěch ve volbách zajistilo několik faktorů. V roce 1928 začala ekonomická krize, která postihla hlavně průmyslová odvětví. Ta byla nejvíce koncentrována v Sudetech. Vlivem pozemkových reforem, propouštění německých zaměstnanců, bankrotů podniků a zadluženosti měla krize největší dopad na Němce. „Ztráty tradičních odbytí a koncentrace průmyslu všeobecně a postižených oborů zvláště způsobily, že němečtí dělníci byli zasaženi nezaměstnaností ve větší míře než v českém vnitrozemí.”²⁷ Vláda,

²⁵ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude-- ?*. 3., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 81.

²⁶ COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus von. *Pan-Evropa*. 2.čes.vyd. Praha: Panevropa, 1993, s. 21.

²⁷ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude-- ?*. 3., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 78.

banky a další se snažily především o záchranu českých firem a německé oblasti neposkytovaly dostatečnou podporu, ačkoli nebylo cílem jejich záměrné poškození, jak je často zmiňováno. Zatímco v ostatních částech republiky v roce 1935 krize již opadla a zaměstnanost stoupala, v Sudetech byl stav stále katastrofální. Mnoho Němců odešlo za prací do Německa. Rozšířil se i dojem, že česká vláda Němce záměrně sabotuje. Tyto názory podporovaly i nacistické organizace, které se snažily rozšířit povědomí o protiněmecké likvidační politice. Dále k úspěchu Sudetoněmecké strany přispěl nástup Hitlera k moci. Ten více než minulé vlády podporoval Němce na cizích územích. Heinlein opakovaně tvrdil, že není možné zlepšit vztahy mezi Čechy a Němci bez pomoci zvenčí. Česká vláda krizi prohloubila přijetím zákona, který měl bránit stát před případným ohrožením ze strany Německa. Tento zákon, ač oprávněný, byl příliš obecně formulován a opravňoval k zabavení majetku, propuštění z práce aj. pro osoby podezřelé z protistátní činnosti. Zákon se tak obrátil proti Němcům, kteří byli bez vyšetřování propouštěni a přicházeli o majetek. Přesto stále existovali tzv. „neoaktivisté“, kteří požadovali smír Němců a Čechů na základě rovnoprávnosti: „Zatímco zejména v prvním období ČSR se sudetští Němci distancovali od státu a tvořili jen objekt jeho politiky, nyní se chtěli stát jejím subjektem, vědomě a plně se hlásícím ke státu, avšak žádajícím patřičný podíl na jeho životě a řízení.“²⁸ Současně si uvědomovali, že tyto snahy nejsou otázkou přítomnosti, ale spíše budoucnosti. Prozatím se snažili, aby povědomí o sudetské politice nepředstavoval pouze Heinlein a jeho totalitní snahy, ale i dosažení smíru a rozumnějšího řešení sudetoněmecké otázky. V roce 1936 se vláda spolu s premiérem Hodžou snažila o aktivnější národnostní politiku. Především se jednalo o: „zaručení všestranné národnostní spravedlnosti, vyšší podíl zastoupení Němců v úřadech a veřejných složkách, přednostní hospodářskou pomoc krizí postiženému pohraničí, ústupky v ohledu jazykovém“.²⁹

Jádro návrhů bylo přijato především z návrhů sudetoněmeckých aktivistických stran. SdP těmto návrhům nedůvěřovala, avšak dosud ponechávala prostor k jednání i aktivistům. V následujícím období již SdP aktivisty k jednání nepřizvala, jelikož podle jejich mínění nezastupovala zájmy sudetských Němců. Heinlein předložil vládě tzv. Karlovarský program. Požadoval zrovnoprávnění Němců s českým národem, autonomní německou správu, uzákonění na ochranu občanů žijících mimo německé národnostní

²⁸ BLÁHOVÁ, Marie a kol. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 1999, s. 426.

²⁹ Tamtéž, s. 468.

území, odčinění nespravedlností a náhradu škod z událostí proti Němcům od roku 1918 a svobodu přihlásit se k německé národnosti. Ten vláda odmítla a pracovala na vlastním programu a národnostních reformách, kterými chtěla řešit krizovou situaci. V té době byl již Henlein pravděpodobně v kontaktu s Hitlerem, proto zdržoval diskuze s českou vládou ve snaze získat čas. Na českou vládu tlačily spojenecké vlády Francie a Velké Británie, které požadovaly urychlené vyřešení sudetoněmecké otázky. Prezident Beneš tak přistoupil na Karlovarský program ve snaze vyhnout se válce. To vedlo v české společnosti k odporu. Následovaly záměrně vyvolané německé nepokoje. Německo vyvolávalo ve světě dojem o utlačování a násilí na Němcích. Británie a Francie tak požadovaly podstoupení území Německu ve snaze zajistit uklidnění situace mírovou cestou. To bylo stvrzeno během Mnichovské konference.

3.1.4 Uprchlíci z odtrženého pohraničí

„Žít jako nenacista v sudetských okresech bylo ryzím hrdinstvím. Přinášelo to vyhazovy ze zaměstnání, separaci a urážky rodiny, pronásledování dětí ve škole, společenské ostrakázování, bojkot v obchodech, ba někdy i výprask za tmy.“³⁰

Z odtrženého pohraničí prchalo mnoho občanů, kterým hrozilo pronásledování. Kromě Čechů to byli především Židé, komunisté a další. Po odtržení pohraničí začalo v Sudetech tvrdé potírání náboženství. Katolické církvi byla znemožněna svoboda projevu, tisku a shromažďování. „Byla zahájena vyšetřování kvůli zneužití kazatelny, státu nepřátelskému jednání proti vládě národního povstání, přestupkům proti zákonům a další. U podezřelých to vedlo k domovním prohlídkám, vyhrožování, výslechům, trestům žaláře a výchovných ústavů, zákazům pobytu v Sudetech a v nejhorších případech k deportacím do koncentračních táborů.“³¹ Za zmínku stojí např. katolický kněz R. K. Scholz narozený v Šumperku, který po anšlusu Rakouska vytvořil odbojovou skupinu proti nacistům a byl popraven r. 1944. Dalším byl páter Engelmar Unzeitig, který byl sledován gestapem, zatčen a převezen do koncentračního tábora Dachau. Zde byl pro svou obětavou pomoc převážně krutě týraným ruským zajatcům nazýván „anděl z Dachau“.

Pokud z pohraničí utíkali němečtí Židé nebo katolíci, vláda je nemilosrdně vracela zpět na německé území. Tím porušovala veškeré mezinárodní úmluvy o uprchlících.

³⁰ Tamtéž, s. 527.

³¹ GRULICH, Rudolf. *Sudetoněmečtí katolíci jako oběti nacismu*. Brno: Marek, 2002, s. 14.

Pronásledování německých katolíků a odpůrců režimu pokračovalo stejným způsobem i v období protektorátu Čechy a Morava.

3.1.5 Druhá světová válka a odsun Němců

Protiněmecký odpor dosáhl vrcholu s příchodem 2. světové války a následkem frustrace z rozpadu republiky. Vlivem okupace se společnost začala stále více přiklánět k SSSR jako ideálnímu státnímu zřízení. Od vzniku protektorátu se česká společnost dívala na Němce jako na odporné, méněcenné bytosti. Postupně tak sílila myšlenka, že poválečný menšinový problém bude řešen jejich odstraněním. Odsun Němců byl schválen během tzv. Košického vládního programu.³² V tomto programu bylo rozhodnuto o konfiskaci majetku a odebrání československého státního občanství sudetským Němcům. Výjimku tvořili ti Němci, kteří prokázali loajlnost ČSR a trpěli pod vládou nacistů a fašistů. Postavení smíšených rodin bylo značně problematické, německý partner nebyl rovnoprávný s českým. Jejich budoucí postavení a udělení českého občanství mělo být definováno podle chování a loajality k národu. Značný požadavek byl kladen na ryze českou výchovu potomků pocházejících z tohoto manželství. Ještě před samotným vyháněním začali z našeho území odcházet Němci v několika vlnách. První představoval útek aktivních nacistů a funkcionářů. Druhou vlnu představovali Němci v pohraničí, kteří k nám přišli během války. „Již od poloviny války hledaly v Sudetech dočasné útočiště rodiny s dětmi z bombardovaných německých měst.“³³ Třetí vlnu představovali Němci, kteří byli po Mnichovu nasazeni do funkcí státních úředníků v pohraničí.

Ukončením války se naplno uvolnila nenávist k Němcům, podpořená rozhodnutím o odsunu. Veřejné mínění bylo ovlivňováno odkazováním na národní hrdost, odčinění Bílé hory, které chápali jako odplatu za středověké zabrání českých pozemků Habsburky. Vyhrocený nacionalismus podporovala především KSČ. Odsun byl proveden ve dvou vlnách, v tzv. divoké a organizované. Společně s plánem na vysídlení vzniká osidlovací úřad, který má na starosti osidlování pohraničí spolehlivými občany. První vlnu odsunu, tzv. divokou, se snažila vláda tajit, jelikož podle světových velmocí měla čekat na Postupimskou konferenci, na které měl být odsun upřesněn, a až poté začít. Během odsunu docházelo ke krutostem na německém obyvatelstvu. Lidé byli v

³² Řada vládních dekretů vydaných od května do října roku 1945.

³³ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude-- ?*. 3., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 269.

rychlosti vyhnání ze svých domovů a poté museli několik dní pochodovat k německým hranicím. „...mnozí z nich byli zavražděni v otevřených masakrech nebo ze zoufalství spáchali sebevraždu, zemřeli vyčerpáním, nebo při pochodech smrti a v táborech.”³⁴ Proti nelidskému zacházení s Němci se ohradilo několik velmocí a apelovalo na humánní zacházení. Prezident Beneš sice v projevech apeloval na slušné chování, ale ve výsledku zachovával diplomatické ticho.

Od konce roku 1945 a začátkem roku 1946 probíhal odsun již „organizovaně”. Němci dostali s předstihem příkaz k vystěhování a byli shromažďováni v tzv. sběrných táborech, ze kterých byly vypravovány vlakové transporty. Začala se řešit otázka, které Němce v zemi ponechat. Výjimku měli tvořit Němci ze smíšených rodin, ale především Němci - odborníci nepostradatelní pro české továrny a průmysl. U rodin byl cílem transfer do vnitrozemí, aby byly co nejdále od německého vlivu. Za Němce určené k odsunu se mnohdy přimlouvali jejich čeští známí nebo majitelé podniků, kde představovali nepostradatelnou pracovní sílu. Výsledkem bylo udělení několika desítek tisíc „dočasných” výjimek z transportů. Slovem dočasným měla být především uklidněna veřejnost, která žádala rychlou očistu.

Hlavní vlna odsunů byla ukončena v listopadu a prosinci roku 1946 za předpokladu, že další rok má být odsunuto dalších cca 100 000 Němců. Přestože jich část byla odsunuta, stále zůstával velký počet Němců, o nichž se už odsun nepředpokládal. Ti byli opět utlačováni a diskriminováni. Z této situace se snažil tisk a politické strany vytěžit moc a vliv. V letech 1947-48 docházelo k násilným útokům na Němce, demonstracím a dalším protiněmeckým protestům a opatřením. V roce 1947 vláda schválila tzv. rozptyl Němců po republice, co nejdále od hranic. Do roku 1949 bylo rozptýleno cca až 30 - 40 000 Němců. Cílem bylo uklidnit situaci od narůstajícího napětí, rozbít německou komunitu a dosáhnout asimilace. Vláda věděla, že jí nedosáhne bez zrovnoprávnění, k tomu však mělo dojít až po uklidnění situace. Na nelidské zacházení s Němci reagovala odmítavě a apelovala na rovnoprávné sociální postavení a odstranění diskriminace a vykořisťování, ke kterému často docházelo.

3.1.6 Němci a komunistický režim

Iniciátorem rozptylu nebyla KSČ, přesto paradoxně na této události lobovala hlasy před nadcházejícími volbami. Po zásadním posílení KSČ došlo k jakési legitimizaci násilí

³⁴ Tamtéž, s. 272.

a eskalaci nenávisti vůči Němcům. Pro KSČ byl však tento diskurz pouze prostředkem k dosažení úspěchu ve volbách. Bezprostředně po únoru 1948 začala potlačovat represe vůči Němcům, ačkoli bylo jejich postavení stále nižší a nejisté. KSČ tím sledovala dva cíle. Za prvé zlepšením jejich postavení chtěla docílit i rychlejší asimilace a za druhé chtěla získat německé obyvatelstvo na svou stranu. V roce 1949 nastal průlom v získávání občanství. KSČ si chtěla tímto krokem opět naklonit německou menšinu. Téměř 40 000 Němců o získání občanství nestálo, naopak chtěli emigrovat na západ. Občanství jim tedy bylo uděleno později z úřední moci. Na přelomu let 1949–1950 a poté v padesátých letech docházelo k rušení diskriminačních opatření a zrovnoprávnění v některých dílčích oblastech, dokonce k odčinění křivd vyplývajících z odsunu. Situace a křivdy se však zlepšily jen do té míry, aby situace odpovídala cílům komunistické strany. Němci i nadále nemohli rozvíjet svou kulturu a jazyk. Mnoho tak stále usilovalo o emigraci, proto je komunisté označovali za neloajální občany. Strana propagovala negativní informace o SRN a západních státech ve snaze odradit od emigrace. Před rokem 1960 svým způsobem rezignovala a určitý počet Němců mohl emigrovat.

V roce 1960 byla přijatá nová socialistická ústava. V části vymezení menšin nebyla ta německá definována s odůvodněním, že německá otázka byla již vyřešena po válce. Tento stav německou menšinu vyděsil a mnozí opět usilovali o emigraci. Socialisté reagovali dvěma proudy, z nichž jeden se snažil situaci uklidnit a usiloval opět o německou asimilaci a loajalitu. Druhá vlna byla nacionální a usilovala o popření němectví. Tento stav zůstal prakticky neměnný až do roku 1989.

3.1.7 Smíření po roce 1989 a současné česko - německé vztahy

Postupně se začaly uvolňovat česko-německé vztahy, které však byly stále zatíženy historickými křivdami. Ty byly znovu otevřeny a od té doby se téměř pravidelně někteří vládní zastupitelé omlouvají za násilné odsuny (Václav Havel, Karel Schwarzenberg a další), které dosud vzbuzují vášnivé a emotivní reakce. Problém až do současnosti představuje podvědomé nepřátelství vůči Němcům zapříčiněné 2. světovou válkou a upevněné komunistickou propagandou. Jsou podvědomě vnímáni jako agresivní utlačující národ a mnoho německé kultury je spojováno s nacismem. To se projevuje především v internetovém prostoru. V posledních letech nevoli vůči Němcům a větší intenzitu protiněmeckých virtuálních útoků, anekdot a žertů způsobuje především vstřícná politika Německa k uprchlíkům.

Za posledních dvacet let se česko-německé vztahy výrazně zlepšily. V české společnosti se i pomalu mění postoje k odsunu a stále více lidí jej považuje za nespravedlivý. Mezi většinovou společností nejčastěji figuruje stereotyp agresivního a válku chtivého Němce. Podle Tomáše Halíka se snad žádná společnost tolikrát nezabývala otázkou smyslu národní existence, tradice a dějin. Tu si často kladla v konfrontaci s Němci, významné součásti českých zemí. „Antiněmectví patří k tradičním předsudkům a emocionálním afektům vulgární verze českého nacionalismu; jeho dalším podobným tradičním prvkem býval antisemitismus, dnes v této trojici nahrazený zpravidla nechutí k Rómům.“³⁵ Tyto stereotypy se znovu objevují převážně v internetovém prostoru i v současné době v souvislosti s politikou Německa vítajícího uprchlíky. Právě vlivem tohoto postoje k uprchlické krizi ztrácí česká společnost důvěru v Němce. Dominuje strach z toho, zda Němci situaci zvládnou. Ačkoli nejsou postoje k německé menšině u nás nijak zvlášť ohroženy, současná krize ukazuje, že staré německé stereotypy nejsou zapomenuty. U nacionalistů, extrémistů a dalších pravicových organizací je stále patrný obdiv k německým sesterským organizacím, např. Pegida, Alternativa pro Německo apod., které jsou výrazně protimenšinově zaměřené.

3.2 Romové

3.2.1 Stručný vývoj romské problematiky od prvního osídlení do 1. světové války

Romové se poprvé objevili v českých zemích na počátku 15. století během tehdejší velké migrační vlny. „V Čechách a na Moravě patřila většina Romů ke skupině tzv. českých Romů. Tato skupina se dále rozdělovala na převážně usedlé moravské Romy a převážně kočovné české Romy. Méně početná byla skupina německých Romů-Sintů, žijících především v německy mluvících oblastech v pohraničí. Nejmenší skupinu tvořili kočovní olašští Romové.“³⁶ Po počátečním kladném přijetí romské menšiny nejen u nás, ale i v ostatních evropských zemích, začali Romové ztrácet na oblibě. Lidé cítili ohrožení svého řemesla, a tak dávali Romům menší šanci k uplatnění. Všeobecně špatné vnímání Romů také podpořila jejich neochota začlenit se do středověké struktury

³⁵ HALÍK, Tomáš. *O hodnotách v České společnosti* [online]. Špindlerův Mlýn, 1999 [cit. 2017-02-24]. Dostupné na WWW: <http://www.lipa.cz/case_lipa_V>.

³⁶ LHOTKA, Petr. Romové v první Československé republice. *Romea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cs/historie/romove-v-prvni-ceskoslovenske-republice/>>.

společnosti, která o to ve výsledku ani nestála a neumožňovala to. Stali se tak stálými lidmi bez domova, kteří žijí ze dne na den a putují z místa na místo. Postupem se zvyšoval tlak a odpor společnosti k romskému obyvatelstvu. Výsledkem byla první protiromská opatření a vyhánění, která vrcholila na přelomu 15. a 16. století. Romové stejně jako Židé v té době byli za žhářství, travičství atp. popravováni. Přesto byla situace v českých zemích poměrně klidná až do přelomu 17. století a první čtvrtiny 18. století, kdy vznikla celá legislativa o Romech. Tato doba byla pro Romy jednou z nejhorších. Přes trvalé stereotypy a předsudky přežili ve společnosti jen díky pomoci nižších vrstev společnosti. V průběhu 18. století již bylo některým Romům dovoleno se usadit, popřípadě putovat po kraji s řemeslem (polousedlí). Pokud u některých romských rodin docházelo ke kriminalitě a pohoršujícím chování (věštění, žebrota atp.), byli vyháněni. Začalo se přistupovat k násilné asimilaci a usazení Romů. Důsledkem byl vznik tzv. cikánských táborů. Ty se nacházely především na Moravě. Ve zbytku českých zemí se pohybovali kočovní Romové. Ti se živili převážně kovářstvím, hudební činností a později překupnictvím, příležitostnými pracemi a službami. Tyto činnosti nestačily na obživu, náhradním zdrojem obživy se tak stala nelegální obživa – krádeže, žebrota, výklad karet atp. Tento styl života se samozřejmě setkával se společenskou nelibostí. V druhé polovině 19. století se začala zavádět zpříšňující vládní protiromská opatření. Trestána byla potulka (především vyhoštěním, odsunutím do místa přiděleného pobytu), nejasný zdroj obživy (důsledkem polepšovna, robotárna). Neregistrované potulné skupiny měly být hlášeny místnímu četnictvu.

3.2.2 Snahy o řešení romské otázky na počátku 20. století

Situace Romů se nezměnila ani ve 20. století. Legislativa chránila především společnost a nechávala Romy na samém okraji společnosti. Po vzniku republiky vyvstávaly ve společnosti požadavky na stíhání Romů. Předmětem protestů byly především potulující se skupiny, které „kradly a ohrožovaly bezpečí obyvatelstva“.³⁷

Cílem chystaných vládních opatření, která odpovídala požadavkům společnosti, bylo především trvalé usazení Romů. Vzhledem ke složité poválečné situaci se však začalo „pouze“ se soupisem všech Romů. Ve zhoršování soužití se angažovala Agrární strana ve svém deníku *Venkov* s cílem přizvít protiromské akce, přidaly se však i jiné

³⁷ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999, s 55.

listy. Výsledkem bylo sestavování nové legislativy, která by nastalou situaci vyřešila. Po vydání zákona v roce 1926 začala plošná registrace všech Romů, přičemž nedostavení se k registraci bylo trestně stíháno. V následujícím roce byla legislativa rozšířena o zákon týkající se potulných cikánů. Cílem byla asimilace a ukončení potulky a kočovného života. Zákon byl nedokonale formulován a mohl omezovat a škodit i asimilovaným a pracujícím Romům. „K jeho vydání přispěl nejen hospodářský rozkvět Československé republiky, ale i zhoršující se vztahy mezi Romy a majoritním obyvatelstvem republiky. Ty ochladly především tzv. „moldavským procesem,“ ve kterém bylo obviněno několik desítek osob z loupežných vražd a kanibalismu. Ač mezi podezřelými byli Romové zastoupeni minoritně, dobový tisk z „moldavského procesu“ udělal protiromskou kampaň.“³⁸ Soupisy romské populace prováděly policejní úřady a následně vydávaly cikánské legitimace. To mělo za následek ještě další vyloučení a izolaci romského obyvatelstva. Kočování bylo umožněno pouze na zvláštní povolení, tzv. kočovné listy, které však nebylo snadné získat. Táboření a kočování bez povolení bylo přísně zakázáno, protože mělo zvyšovat riziko obecného ohrožení. Zákon dále povoloval odebrání romských dětí jejich rodičům, pokud se vlivem potulného života nejsou schopni o ně řádně starat. „V neposlední řadě zákon umožňoval úřadům nařídít Romům lékařské prohlídky, ať už v zájmu jejich, nebo veřejného zdraví. Mohlo se jednat např. o očkování, desinfekce, ostříhání, izolace, nucené dodání do léčebných ústavů atd. Zdravotní a veterinární opatření mohla být provedena i na jejich majetku nebo zvířatech.“³⁹ Dále povoloval lokálním úřadům neudělit romským rodinám povolení k usazení nebo ke vstupu na dané území. Výše uvedené zákony byly mnohdy dávány za příklad ostatním evropským zemím pro svoji přísnost. Přes tuto diskriminující politiku se romská populace zvládla v Československu rozvíjet a integrovat do společnosti. Vzniklo několik romských škol. Romové přecházeli od tradičního kovářství k dělnické a nádenické práci. Přetrvávala drobná kriminalita jako přivýdělek k sezónním zaměstnáním. Nutno dodat, že právě drobná kriminalita zhoršovala napětí ve společnosti. Romové kradli především na venkově. Bohužel sociální vyloučení Romů, snížená možnost obživy a především menší možnost cestovat

³⁸ BUDAY, Marek. *Diskriminace Romů v České republice?* Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Jan Kosek.

³⁹ BUDAY, Marek. *Diskriminace Romů v České republice?* Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Jan Kosek.

za prací nedávala jiné východisko než kriminalitu. Současně přispívala k rozšíření stereotypů – kdy Romové byli vnímáni jako podvodníci, zloději atp.

3.2.3 Romové a romští uprchlíci před 2. světovou válkou a během ní

Napětí vůči Romům se vystupňovalo po nástupu Adolfa Hitlera k moci, jehož důsledkem byla narůstající migrace do Československa. Přístup vlády a společnosti vůči romským uprchlíkům byl stejně striktní jako v případě Židů. Po překročení československých hranic byli Romové dopadeni a vraceni na hranice státu. V napjaté situaci druhé republiky začala vláda zavádět další protiromská opatření. V tomto období prozatím z vlastní iniciativy československé vlády. Prvním zásadním krokem bylo zřízení pracovních táborů pro osoby starší 18 let, které nechtěly pracovat nebo se nemohly prokázat trvalým zaměstnáním. Byly to tábory Lety u Písku a Hodonín u Kunštátu. Protiromská a protizidovská opatření Říše, tzv. „Norimberské zákony“ zde začaly platit až po vzniku protektorátu Čechy a Morava. Ty se vztahovaly na Židy a Romy, kteří tak přišli o právní ochranu. Protektorátní vláda odebrala Romům kočovné listy s nařízením trvalého usazení a ti, kteří neuposlechli, byli internováni ve výše zmíněných kárných táborech. Po nástupu Reinharda Heydricha do funkce říšského protektora v roce 1941 nastalo úplné zavedení říšských rasových zákonů. V roce 1942 se uskutečnil plošný soupis „cikánů, cikánských míšenců a osob žijících po cikánském způsobu“.⁴⁰ Tito lidé byli následně rozděleni do dvou skupin. Kdo nepracoval, byl přesunut do táborů v Letech a v Hodoníně, které se od 1. srpna 1942 změnilly na tzv. cikánské tábory. Romové, kteří měli trvalé bydliště a zaměstnání, směli zůstat na svobodě. Do roku 1942 byl tábor Lety u Písku „pouze“ kárným pracovním táborem. Po přeměně na cikánský tábor došlo k rapidnímu zhoršení životních podmínek, které nastalo kvůli výraznému a poměrně rychlému nárůstu vězňů. Důvodem byly především nedostatečné přiděly potravin a vody, dále potom nedostačující stavu budov. Roku 1943 se zdravotní stav vězňů rapidně zhoršil, a to především rozšířením tyfu. Téhož roku bylo nařízeno uzavření tábora. Závěrečnou fází byla deportace Romů do koncentračního tábora Osvětim II. Birkenau ze dne 16. prosince 1942, při níž bylo deportováno téměř 5 000 Romů. Obdobné podmínky, které panovaly v táboře Lety, panovaly

⁴⁰ LHOTKA, Petr. Vládní nařízení o preventivním potírání zločinnosti a soupis v srpnu 1942. *Holocaust.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida-romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/vladni-narizeni-o-preventivnim-potirani-zlocinnosti-a-soupis-v-srpnu-1942/>>.

i v cikánském táboře Hodonín u Kunštátu. Po druhé světové válce nezbylo v ČSR víc než

1000 Romů, kteří přežili válku (z Osvětimi se vrátilo necelých 600).

3.2.4 Poválečné období a osidlování pohraničí

Ačkoli během druhé světové války bylo vyhlazeno několik tisíc českých a moravských Romů, po návratu domů pro ně nenastaly lepší časy. V české společnosti došlo k navázání na zákonodárství první republiky a přístup k této menšině byl srovnatelný s předválečným obdobím. Pozornost úřadů a společnosti získávala menšina i kvůli tisícům slovenských Romů, kteří přicházeli do opuštěného pohraničí za lepší obživou. Až na výjimky psal český tisk o Romech negativně. Výjimkou nebylo srovnávání s parazity, povaleči a zloději. Je pravda, že v pohraničí nechyběly zkušenosti s drobnými krádežemi Romů a jejich špatnou pracovní morálkou. Na druhou stranu často vykonávali práce, které nikdo dělat nechtěl (těžký průmysl, stavebnictví, stavba železnic atp.), navíc mnohdy bydleli ve špatných podmínkách (sklepy, válkou zničené budovy). Soužití zhoršovalo také jejich odlišné vystupování. Je však třeba brát v úvahu, že přicházeli z chudých zemědělských oblastí a usazovali se v urbanizovaném pohraničí. Bylo tedy pro ně těžké přizpůsobit se této změně. Nový pro ně byl systém nájemného, které nebyli schopni platit a dodržovat, jelikož jej chápali jako formu rasového útisku. Českou společností byla opovrhovaná špatná romská hygiena, ale i ta měla svůj důvod. Romové bydleli v jednom bytě, a to v hojném počtu. Tyto byty byly často nevyhovující, nebyl zde přístup k vodě a panovaly v nich špatné hygienické podmínky. Rozdílné zvyklosti slovenského venkova a českých měst tak představovaly pro Romy velký civilizační šok, tudíž často nebyli schopni požadavky města zvládat. Celospolečenská nenávist a nelibost měla svůj původ i někde jinde. Během války si česká společnost více či méně osvojila protiromské rasistické postoje nacistické propagandy. Situaci zhoršovala i skutečnost, že jsme u nás (kromě jižní Moravy) měli s Romy menší zkušenost, a proto byl jejich příchod nepříjemným překvapením. Protiněmecké volání po očištění hranic tak bylo přeneseno i na jiné skupiny obyvatelstva, a tou nyní byla především romská menšina. Po válce se je stejně jako Němce snažila vláda rozptýlit po území ČSR co nejdále od hranic. Na Romy se vztahovalo i mnoho dalších represivních opatření tehdejší doby. Paradoxní byl fakt, že přes mediálně opakovaný stereotyp cikánů štítících se práce docházelo k rozporům mezi zaměstnavateli a úřady, které odebíraly Romy na nucené práce. Zaměstnavatelé však

byli proti, protože Romové pro ně znamenali žádanou a hlavně levnou pracovní sílu. Do konce padesátých let je tedy toto období charakteristické různými snahami o převýchovu, rozptyl a internaci Romů. V padesátých letech převládají především snahy o jejich segregaci Romů. „Vedle sociální distance jsou Romům jako rasově odlišným odepírána rovná práva a toto diskriminování uskutečňují nepřímo instituce a vědomě jednotlivci.“⁴¹

3.2.5 Komunistická reforma

Po revoluci v roce 1948 dochází ke zhoršení interetnických vztahů, Romové jsou odsouváni na dno společnosti, šíří se xenofobie a latentní rasismus. Patrný je nárůst diskriminace a rasově motivovaných verbálních útoků, někdy i fyzického napadání. Česká společnost přistupuje k menšině skrze stereotypy. Na konci padesátých let byla situace již značně vyhocená, musela se jí tak více zabývat KSČ. Ta zastávala názor, že špatná situace Romů je pouze následek kapitalistického útlaku. Budoucím cílem tak bylo vyrovnání rozdílů mezi obyvatelstvem. Prostředkem byly propagační filmy a články. „Je třeba vysvětlovat široké veřejnosti, že cikáni jsou našimi spoluobčany, kteří prošli strastiplnou minulostí, jež zanechala na způsobu jejich života těžké stopy, které musíme jim pomoci odstranit v převýchovném dlouhodobém procesu.“⁴² Ten měl probíhat skrze zaměstnávání Romů. V roce 1952 bylo dáno vyhláškou, aby byli Romové udrženi v zaměstnání za každou cenu i přes některé špatné výkony. Důraz byl kladen na vzdělávání, změnu hygienických návyků a zlepšení zdravotního stavu. To je patrné i z pravidelných zpráv o stavu romského obyvatelstva, kde kromě evidence bydlení, zaměstnání aj. se vyskytuje i zpráva o hygieně a zdraví. Romové byli povinni chodit na lékařské prohlídky. Od roku 1956 bylo možné potrestat potulné a nepracující cikány tzv. nápravnými pracemi na dobu od dvou do pěti let. V roce 1958 byl uveden v platnost zákon o usazení kočovných cikánů. Přitom byli Romům odebírání koně, traktory, uřezávána kola povozů atp., pokud byli přistiženi, že tento zákon nedodrží. Dále byl vydán příkaz sepsat evidenci všech těchto kočujících Romů. Byli však sčítáni i ti usazení a státní moci tak byla dána možnost ještě více kontrolovat romské obyvatelstvo. Dalším cílem výše zmíněného zákona bylo zpřetrhat rodinné vazby a tím

⁴¹ SPURNÝ, Matěj. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945-1960)*. Praha: Antikomplex, 2011, s. 115.

⁴² SPURNÝ, Matěj. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945-1960)*. Praha: Antikomplex, 2011, s. 254.

i dosáhnout snadnější kontroly a ovlivňování. Nutno říct, že sčítání bylo značně nepřesné a lišilo se podle postoje sčítajícího. Zatímco v padesátých letech se dostávali ke slovu ohledně řešení cikánské otázky spíše aktivisté, v šedesátých letech už to byla především komunistická strana, která značně přitvrdila. To bylo zapříčiněno i mnohými stížnostmi lokálních úřadů. Svůj podíl na tomto stavu mělo přijetí tzv. socialistické ústavy. Ta reorganizovala i místní samosprávy, které ještě do té doby vedly důkladnou dokumentaci stavu romského obyvatelstva. Po reorganizaci byl zlikvidován dosavadní propracovaný systém a to ovlivnilo vývoj problematiky na další období.

3.2.6 Integrace Romů po roce 1968

Hlavní myšlenkou tohoto období je úplná integrace Romů. Vláda se všemožně snažila kontrolovat školní docházku Romů a omezit jejich pohyb mezi Českem a Slovenskem, přičemž se přístup k romské otázce lišil kraj od kraje. Ty spolu současně nebyly schopny komunikovat. Společnou snahou všech úřadů bylo stěhování Romů, rozptýlit je do předem určených bytů, často lokalizovaných v severních Čechách. Důsledkem bylo vytváření přeplněných romských ghett. Kraje si začaly stěžovat na neorganizovaný rozptyl a požadovaly organizovanější přístup. Rozptyl byl totiž předpokladem k asimilaci. Plánováno bylo rozbití romské osady na Slovensku a rodiny rozptýlit rovnoměrně v českých zemích. Slováci se svých Romů chtěli zbavit a pouštěli rodiny bez jakékoli domluvy na českou stranou. Důsledkem byl příliv migrantů, které v mnoha městech a okresech nikdo nechtěl přijmout. Současně kromě romských osad měla být rozbita i česká ghetta. Pokud se Romové někde usídlili, mnohdy museli lokalitu znovu opustit, jelikož nebyli přijati starousedlíky. Plán na asimilaci a ukončení kočovného způsobu se nejenže nepodařil, ale v následujících letech migrace ještě stoupla. Dalším důsledkem přesunů rodin bylo zpřetrhání vazeb na majoritní obyvatelstvo, které navázali v dané oblasti. Následkem byl rozpad romských komunit a prohloubení problémů mezi Romy a majoritou. Negativním důsledkem byly častější sociopatologické jevy (prostituce, dobrovolné i nucené odkládání dětí, kriminalita, zhoršení vazeb, závislosti, gamblerství, neúcta k cizímu majetku). Stav romské společnosti zlepšoval především v šedesátých letech vzniklý Svaz romů-cikánů, a to v oblasti školství, organizace a propagace kulturního a sportovního života. V sedmdesátých letech nastala opět reorganizace přístupu k problematice romské menšiny. Integrace byla pojata jako vyrovnání životní úrovně s majoritní. V prvních letech docházelo k mírným úspěchům. Další zhoršení nastalo vlivem zrušení Svazu

Romů-cikánů. Po vznesení nároku na uznání romské národnosti byl na nátlak státu v roce 1973 zrušen. V druhé polovině sedmdesátých let se stala sterilizace romských žen za úplatu již běžnou praxí. V tomto období vzniklo i sídliště Chánov, které mělo řešit moderním a vědeckým způsobem romskou otázku. Tento plán byl postaven na špatných předpokladech. Sestěhovávaní byli lidé různých vrstev a sociálních struktur, což vedlo k úplnému krachu. O postavení českých Romů se poprvé otevřeně zmiňují signatáři v Chartě 77. V osmdesátých letech se stala základem pro rozhovory o stavu romské menšiny.

3.2.7 Situace romské menšiny po roce 1989 do současnosti

Po roce 1989 začal skutečný kulturní rozvoj Romů, který komunisté potlačovali v zájmu asimilace. Došlo k uznání romské národnosti a etnické menšiny.

„Na začátku března 1990 byla založena politická strana Romská občanská iniciativa.” Ta předložila vlastní návrhy na řešení romské otázky. Vláda postupně rušila asimilační vyhlášky a zákony z minulých lets cílem zlepšit postavení romské komunity. Romové se mohli poprvé při sčítání lidu přihlásit k romské národnosti. Pravdou zůstává, že byli nejvíce postiženi společenskými změnami. Jako první přicházeli o zaměstnání a propadali nejvíce sociálně patologickým jevům. Romskou komunitu citelně zasáhla privatizace průmyslu. Romové (ve většině případů nekvalifikované pracovní síly) byli propouštěni jako první. „Ačkoliv oficiálně diskriminace v zaměstnání neexistuje, postoj zaměstnavatelů vede k dlouhodobé nezaměstnanosti mnohých Romů (podle odhadů Organizace spojených národů je 60 procent Romů nezaměstnaných).”⁴³ Začalo docházet k tomu, že pro romské rodiny bylo výhodnější žít ze systému sociálních dávek než nastupovat na špatně placené těžké práce. Tato situace se jen stěží zlepšuje kvůli negativnímu postoji Romů ke vzdělání. Rodiče často nedávají děti do mateřských škol. Tím nejsou připravené na školní docházku a následně jsou umístěny do zvláštních škol, popř. jsou hodnocené jako mentálně postižené. Faktem zůstává, že předškolní testy nejsou koncipovány na romské děti. Ty vlivem dalších kulturních odlišností selhávají a jsou předem odsouzeny k nástupu do zvláštní školy. „Při vstupu do základních škol musí romští školáci překonávat jazykové, sociální i psychické bariéry, které je oddělují od ostatního žactva a zvláště od 5. ročníku jsou příčinou jejich opoždování,

⁴³ LHOTKA, Petr. Romové v České republice po roce 1989. *Romea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cs/historie/romove-v-ceske-republice-po-roce-1989/>>.

neúspěšnosti a propadání stejně jako problémů v chování, záškoláctví aj. Nežádoucí vzdělanostní struktura, nízká kvalifikovanost spolu s nezájmem o práci, špatná pracovní morálka, vysoká pracovní nespolehlivost, malá pracovní vytrvalost a nepřiměřené mzdové požadavky se staly hlavními důvody, které připravily v podmínkách transformující se ekonomiky většinu Romů o zaměstnání. Tato situace vede k jejich dalšímu sociálnímu propadu a sílí sklony k upřednostňování dávek před prací. Část těchto Romů jsou neplatiči nájemného, proto obývají byty nižší kategorie, které jsou schopni velmi rychle zdemolovat. Zkušenosti majority s bydlením v těchto lokalitách jsou často negativní. Zkušenosti s jednotlivci se však mnohdy přenášejí na celou romskou komunitu. V některých českých městech bylo navrženo vystěhování Romů do připravených lokalit nebo k němu už dokonce došlo, čímž jsou vytvářena romská ghetta. V druhé polovině devadesátých let se postupně zhoršují vztahy s romskou menšinou. Především je patrný nárůst xenofobie a rasismu. Výjimkou nejsou rasově motivované útoky, diskriminace. Česká společnost přistupuje k Romům skrze předsudky a stereotypy. Ty aplikuje na celou komunitu jako pravidlo a je jen málo ochotná svůj přístup změnit. V praxi dochází k nedostatečnému trestání rasismu, k diskriminaci, popřípadě tyto případy nejsou v zákoně zahrnuty. Romská menšina se chráněná necítí. Od roku 1989 mnoho politiků a veřejných činitelů využívá protiromské tematiky. Rasově motivovaných fyzických útoků se dopouští především extrémistické skupiny. Stejně jako u židovské menšiny se objevují jména Sládek, Krejska, Bartoš a další extrémisté. Ti publikují zprávy a články o menšinách zaměřené především na stereotypní a negativní prezentaci minorit. Jejich příznivci se nejvíce podílejí na závažných útocích vůči romské minoritě. Ve 21. století se česká vláda více zaměřuje na integraci romské menšiny, uchování jejího kulturního dědictví a zapojuje se do mnoha projektů zlepšujících sociální a společenské postavení Romů, např. Agentura pro sociální začleňování, Rada vlády pro národnostní menšiny, Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny. Jedním z hlavních problémů je celospolečenská diskriminace. Většina české společnosti je toho názoru, že Romové nechtějí pracovat a zneužívají systém sociálních dávek, demokratické zřízení a jsou nepřizpůsobivá rasa neschopná změny.⁴⁴ Odlišná je situace v případě známých Romů. Konkrétní vztahy mezi Romy a majoritou jsou poměrně dobré, avšak v postojích vůči celku přetrvávají

⁴⁴ ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty jako důsledek rasové nevraživosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 34.

předsudky. Velkým problémem je latentní podpora extrémistických skupin. Ačkoli sami lidé nejsou členy těchto hnutí, vyjadřují jim podporu. Legislativní základ je sice oficiálně na straně menšin, ale nedokáže zabezpečit, zlepšit a hlavně kontrolovat přístup jednotlivých správních úřadů k romské menšině. Nárůst nenávisli vůči Romům také ovlivňují legislativní rozhodnutí, např. otázka řešení sociálně vyloučených lokalit, sociální dávky na bydlení, ubytovny, nezaměstnanost, kriminalita atp.

3.3 Židé

3.3.1 Původ středověkého antisemitismu

Židé byli v českých zemích diskriminováni již od prvního osídlení. Byli považováni za podřadné obyvatelstvo. Nevraživost panovala z předsudků a odlišnosti náboženství. Nejstarším mýtem je obvinění Židů z vraždy Ježíše Krista. Tato pověra je stará téměř dvě staletí, ale přesto ji podle výzkumů v průměru téměř čtvrtina lidí v mnoha evropských zemích považuje za pravdivou. Dalším z důvodů je démonizace. Již od středověku byli Židé viněni z trávení studní, šíření epidemií, znesvěcování a z rituálních vražd. Byli nuceni žít v ghettech, neměli možnost hospodařit a vlastnit půdu. Proto se pro ně stalo hlavním způsobem obživy půjčování peněz s vysokým úrokem a na základě toho získali status lichvářů.⁴⁵

3.3.2 Rozvoj moderního antisemitismu od 2. poloviny 19. století do 1. světové války

Dějiny moderního antisemitismu začínají po revolučním roce 1848. Židé získávají svobodu pohybu, opouštějí ghetta, vstupují na hospodářský trh a rozvíjejí svou kulturu. Zrovnoprávnění jsou v roce 1867. V roce 1873 dochází k hospodářské krizi, euforie z průmyslové revoluce opadá a lidé hledají viníka nastalé situace. Toho nacházejí v nedávno zrovnoprávněné menšině. Následkem je vzrůstající antisemitismus a nacionalismus. V devadesátých letech 19. století vrcholí antisemitismus tohoto období. Ten je zapříčiněný „sociálním a nacionálním neklidem“ a na venkově pověrami a předsudky. Židovská podnikavost a hospodářský úspěch vyvolávala závist, hovořilo se o snaze Židů ovládnout hospodářství. Zásadní vliv měly volby do Říšské rady v roce

⁴⁵ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001, s. 702.

1895. Mnoho politiků využívalo populismu k získání volebního úspěchu a tím přispívali k již tak vyhocené situaci. „Konkrétní argumentace se přitom odvíjela od aktuálních zájmů jejich tvůrců, v obecné rovině však šlo jejich širitelům o získání nebo o udržení politicko-společenského a politicko-hospodářského vlivu,“⁴⁶ „Tato moderní vlna antisemitismu využívala tradičních židovských stereotypů. Židům též nepomáhalo spojení s Němci – utlačovateli české kultury.“⁴⁷ Nejzávažnější událostí a vyvrcholením této krize byla tzv. „hilsneriáda“. Šlo o vraždu Anny Hružové nedaleko města Polná, ze které byl obviněn židovský chlapec Leopold Hilsner. Hružové někdo podřízl hrdlo, což bylo definováno jako rituální vražda. To spolu s dalšími nepřímými důkazy a tlakem veřejného mínění napomohlo k rozhodnutí o Hilsnerově vině. T. G. Masaryk v této době apeloval na důkladné prošetření případu a vítězství zdravého rozumu nad předsudky, za což byl kritizován. Tyto události měli za následek další výtržnosti. Toto nenávislné období opadlo až se zlepšením sociálně-politické situace na počátku století.

3.3.3 Krizová léta poválečného Československa

Představitelé české domácí politiky se připravovali na nové uspořádání státu a konec monarchie. Tzv. Národní výbor československý se považoval za svrchované politické sdružení a neměl v plánu spolupracovat s Židy a ostatními menšinami na novém státním uspořádání, které od počátku podcenilo důležitost otázky národnostních menšin a jejich postavení v republice. Národní výbor zřídil nejvyšší zákonodárnou moc ve státě tzv. Revoluční národní shromáždění. O jeho členech bylo rozhodnuto libovolně podle říšských voleb z roku 1911, avšak bez přizvání zástupců menšin. To bylo zdůvodněno odporem menšin ke vzniku samostatné ČSR. Důvodem byla i snaha prosadit zákony, které by pravděpodobně s účastí menšin nezískaly potřebnou většinu. Volby se tak konaly až v roce 1920. Vláda tak měla dostatek času na vytvoření „žádoucí“ ústavy. Radost z vlastní republiky brzy vystřídala frustrace převážně z ekonomického nedostatku a nezaměstnanosti. Novou vlnu antisemitismu posílil také příchod haličských židovských uprchlíků. Ti přicházeli z chudých východních oblastí, byli silně ortodoxní a pro Čechy představovali kulturní šok. Vzhledem k jejich množství žili často v nevyhovujících hygienických podmínkách a oddělení v čistě židovských uprchlických táborech. Společností a tiskem byli popisováni jako kriminálníci šířící nemoci, kteří

⁴⁶ TARANT, Zbyněk a Věra TYDLITÁTOVÁ. *"Spiknutí!": úloha antisemitských konspiračních teorií ve veřejném a politickém diskurzu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013, s. 49.

⁴⁷ BUDIL, Ivo T. *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013, s. 100-104.

ohrožují společnost a prohlubují již tak špatnou poválečnou situaci. „Dalších významných skupin uprchlíků – Italů, Poláků či Rusínů se nenávistná argumentace netýkala.“⁴⁸ V tomto období přicházely početné skupiny rusínských uprchlíků prchajících před bolševickým režimem. Na židovskou otázku v ČSR měla vliv i politická situace ostatních států stejně jako politická rozvrácenost uvnitř republiky. To vše vedlo k psychické vyčerpanosti, která měla za následek stále větší vyhrocování židovské situace. Pro veřejné mínění byla vina za světovou válku a nastalé krize přičítána Němcům. Německo bylo prezentováno jako strašák, který se snaží germanizovat český národ. Současně byl ale dáván za příklad jeho antisemitismus, který měl být vzorový, stejně tak i ten ruský – ruské poválečné pogromy byly trestem za židovské hříchy.

Problematický vztah Slovenska s Maďarskem upevňoval stereotyp maďarského Žida-magnáta, na kterého „dřou“ čeští a slovenští občané, jak píše Právo lidu z prosince 1918. „Problém antisemitismu spočíval ve vnímání židovstva samotného. Od konce 1. světové války byli Židé českým tiskem prezentováni jako skupina, která za války získala velké bohatství a velký vliv na světovém trhu.. V důsledku častých veřejných protižidovských projevů začaly na počátku roku 1918 postupně v různých městech útoky na židovský majetek, kasina, kavárny atp. Objevovala se i skrytá diskriminace židovského obyvatelstva, která jim znemožňovala získat některé funkce a úřady.

Cílem vlády bylo zajistit postavení mladého státu v Evropě. To mohlo být silně ohroženo nepřátelským postojem vůči Židům a ostatním menšinám vzhledem k tomu, že západní Evropa a Spojené státy silně odmítali antisemitismus.

3.3.4 Ostrov demokracie ve dvacátých a třicátých letech

„Po antisemitských nepokojích v Československu v letech 1918-1920 bylo proto zřejmé, že by tento fenomén protižidovské nenávisti mohl narušit existenční přízeň Dohody vůči mladé republice i stále křehkou domácí politickou scénou.“⁴⁹ V průběhu dvacátých let se však politické reprezentaci podařilo prosadit občanská, náboženská a politická práva pro židovskou menšinu a i přes snahy agrární strany, která se snažila

⁴⁸ BUDIL, Ivo T. *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013, s. 100-104, 214.

⁴⁹ POJAR, Miloš, Blanka SOUKUPOVÁ a Marie ZAHRADNÍKOVÁ. *Židovská menšina v Československu ve třicátých letech: sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v říjnu 2003 až červnu 2004*. Praha: Židovské muzeum, 2004, s. 21.

sociální problémy přičíst Židům, se zrodil vyspělý, kulturně bohatý stát, ke kterému značně přispěli i asimilovaní Židé. Ve 30. letech tak měli Židé v Československu nejlepší životní podmínky ve střední Evropě. Byli zastoupeni ve všech společenských vrstvách a jejich kulturní, politický a hospodářský život byl na vysoké úrovni. Současně se podíleli na rozvoji státu a měli podporu „nezanedbatelné části mocenské a intelektuální elity republiky.“⁵⁰ V roce 1933 po nástupu nacistů k moci a v roce 1938 po zabrání Rakouska se Československá republika stala hlavním útočištěm Židů prchajících před fašismem. Nejvíce se s nenávisí setkávali německy mluvící Židé, a to od českých nacionalistů, kteří je považovali za germanizátory českého národa. „Velkou roli, zejména po roce 1918 a znovu v souvislosti se světovou ekonomickou krizí a narůstající nezaměstnaností od 30. let 20. století, hrála také snaha o ochranu pracovního trhu. Uprchlíci byli vnímáni jako konkurence a mnozí si představovali, že za každého přijatého cizince přibude jeden místní nezaměstnaný.“⁵¹

Reakcí na vzrůstající antisemitismus se v roce 1933 konaly manifestace jako varování před německým antisemitismem, například 6. dubna v Lidovém domě nebo 16. května v Brně,⁵² společné schůze všech židovských organizací v Praze, Brně a Moravské Ostravě. K dobrému postavení Židů přispíval ministr zahraničí Edvard Beneš, předseda poslanecké sněmovny František Staněk a TGM. Naproti těmto snahám se postavila Národní obec fašistická, Národní demokracie, Hlinkova slovenská ľudová strana a přívrženci Sudetoněmecké strany. Fašistická obec varovala před německými uprchlíky, kteří posílí německou minoritu v Československu, a republika tak bude muset Němcům ustupovat. Přestože byli obecně Němci považováni za nepřátele a viníky první světové války, přesto většině antisemitských stran imponovali jako ti, kdo odolávají židovskému ovládnutí a jsou schopni tvrdé vlády a nacionalismu. Československá republika pokračovala ve svém odporu k antisemitismu i po demisi TGM a nástupu Edvarda Beneše do úřadu prezidenta.

⁵⁰ Tamtéž, s. 10.

⁵¹ FRANKL, Michal a Julie JENŠOVSKÁ (ed.). *Naši nebo cizí?: Židé v českém 20. století*. 1. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze - Institut Tereziánské iniciativy, 2013, s. 219.

⁵² Přednáška profesora Theodora Lessinga zavražděn počátkem září 1933 německými fašistickými agenty v Mariánských lázních.

3.3.5 Změna společenských nálad po Mnichovské dohodě

Zlom v postojích české společnosti nastal po Mnichovské dohodě. Do té doby byl antisemitismus oficiální vládou odmítán. Nastupující vláda v čele s prezidentem Háchou si však uvědomovala svou závislost na Německu a začala tak měnit svůj postoj k Židům. Vznikl tak konflikt mezi dosavadním demokratickým směřováním republiky a novým úsilím o dobrý vztah s Říší. Hlavním programem politiky druhé republiky⁵³ byl návrat ke kořenům, očištění českého národa a vystěhování všech cizích národů. Beranova vláda se snažila čelit tlaku Německa větší diskriminací židovského obyvatelstva. Židé měli být odstraněni z úřadů, svobodných povolání a kulturního života.

Po zabrání Rakouska a oddělení pohraničí utíkali Židé do ČSR. Počet uprchlíků stoupl zejména po tzv. „křišťálové noci“. Vznikl Ústav pro péči o uprchlíky. Ti byli umístováni v táborech po celé republice a rozděleni podle národností. Vzhledem k jejich zátěži pro ČSR byla nejdůležitější jejich opětovná integrace a nové zapojení do hospodářského procesu. To se ale týkalo pouze československých občanů a těch, kteří měli povolení k pobytu. U Němců a Židů bylo cílem rychlé vystěhování, i když bylo zřejmé, že jim hrozí bezprostřední ohrožení. Cizí skupiny obyvatel neměly na ryze českém území své místo, často byly ihned po zadržení vráceny na hranice a zůstávaly v „zemi nikoho“. Za zmínku stojí sociální pracovnice Marie Schmolková. Ta navštěvovala pohraničí, shromažďovala fakta, posílala žádosti a hlášení cizím vyslancům do Prahy a sociálním a humanitárním organizacím v zahraničí a to vše ve snaze zburcovat veřejné mínění. Na její popud se vypravila spisovatelka a žurnalistka Milena Jesenská na slovensko-maďarské hranice a napsala pro české noviny pohnutou reportáž o údelu uprchlíků v zemi nikoho. Článek Mileny Jesenské byl jedním z mála protestů českého nežidovského obyvatelstva proti bídě a strádání té doby.

27. ledna 1939 přijala vláda opatření na odstranění Židů ze státních služeb a nařízení o opuštění Československa do 6 měsíců v případě, že neměli české státní občanství. Se vzrůstající perzekucí a fašizací ČSR utíkali ze země i čeští Židé. První opustily zemi především bohaté židovské rodiny. To představovalo zátěž i pro Československo, která tak přicházela o know-how, Židé uzavírali své podniky a vyváželi ze země majetek i kapitál. Se vzrůstající emigrací, ať už politických, či

⁵³ Období mezi Mnichovskou dohodou a vznikem protektorátu Čechy a Morava.

židovských uprchlíků se zásadně měnil systém vystěhování. Ten byl zatížen stále většími formalitami, které znemožňovaly uniknutí ze země. V západních zemích byli přijímání spíše političtí uprchlíci, zatímco ti židovští byli odmítáni. Tyto transporty nejenže byly velmi obtížně zřizované, ale i finančně náročné. Začali se tedy množit podvodníci, kteří zneužívali zoufalé židovské situace. Současně však stát podporoval ilegální emigraci. Pronásledováni byli i všichni, kdo se snažili proti omezování demokracie zasáhnout. Moc byla soustředěna ve Straně národní jednoty v čele s premiérem Beranem. Státní moc slibovala rozmach ekonomiky a hospodářství, stoprocentní zaměstnanost na úkor neárijců a přistěhovalců, kteří měli být vyloučeni z pracovního procesu. Pokud zpočátku probíhala „pouze“ cenzura tisku a vytlačení nežádoucích osob z vysokých a rozhodujících postů, na počátku roku 1939 už tato akce probíhala i jinou formou. Vznikly paramilitantní oddíly Stráže národa, které se měly podílet na vyhošťování emigrace a neárijců a na upozorňování na protistátní činnost. Vláda měla dojem, že ustupováním Německu se zachrání a prospěje tak Československu, ale tento omyl se ukázal již 21. ledna 1939 po návštěvě Chvalkovského třetí říše, kdy bylo požadováno ještě větší vzdálení od západu a totální područí říši. Beranova vláda byla stále přesvědčena, že tím „chrání“ republiku a přehlížela Hitlerův cíl likvidace ČSR.

3.3.6 Protektorát Čechy a Morava

Po vpádu nacistů do ČSR a vyhlášení protektorátu Čechy a Morava došlo téměř k okamžitému zavádění norimberských rasových zákonů a četným diskriminačním opatřením. Co se týče médií, v protektorátu antisemitské zprávy publikovala především ČTK, kterou však od počátku převzali nacisté. Ostatní média publikovala převážně oficiální zprávy a výnosy protektorátní vlády. Do roku 1940 volila média spíše mlčení, přelom nastal v roce 1940–1941. Změna nastala po usnesení Národního souručenství (jediná povolená politická strana za protektorátu) bojkotovat židovskou minoritu. Národní práce například analyzovala podíl Židů na zaměstnání vyžadujícím tělesnou zdatnost a osobní příčinlivost. Začal se utvářet obraz Žida i s biologicky rasovým aspektem jako tvůrcem všeho zla.

Židé byli propouštěni ze zaměstnání, omezeni v možnostech obživy, nesměli navštěvovat sportovní a zábavní zařízení a byl jim odepřen vstup na určená místa. Dále jim byl určen způsob dopravy, možnost a rozsah využívání služeb a další. Židům byl

odebrán majetek a byli sestěhováváni do nevyhovujících podmínek. Postupně jim bylo zakázáno jakékoli studium, které však později bylo organizováno tajně. Od roku 1941 bylo Židům zakázáno vycházet na veřejnost bez označení žlutou Davidovou hvězdou. Současně probíhala neustálá nacistická propaganda vůči židovskému obyvatelstvu a odrazování od jakýchkoli styků s Židy pod hrozbou přísných trestů. Čeští spisovatelé například pomáhali židovským autorům (Jiří Orten, Karel Poláček) pod jiným jménem publikovat, zajišťovali jim tak cenný zdroj obživy. Po nástupu nového říšského protektora Reinharda Heydricha začala důraznější zastrašovací kampaň proti Čechům sympatizujících s Židy.

V druhé polovině roku 1941 začalo v protektorátu tzv. „konečné řešení židovské otázky“. V českých zemích se začaly zřizovat koncentrační tábory, a to především Terezín. Transporty do do něj začaly ke konci roku 1941 z celého území protektorátu. Jen za první měsíc bylo do tábora, kde panovaly nuzné životní podmínky stejně jako v mnohých dalších koncentračních táborech, deportováno přes 7000 vězňů, kteří byli podrobováni mučení a psychickému týrání. Zemřelo zde téměř 30 000 Židů. Od ledna roku 1942 začali nacisté transportovat terezínské vězně do vyhlazovacích koncentračních táborů převážně v Polsku a na východě.

V české společnosti panovala nenávisť ne obecně k Židům, ale převážně k Židům německým a všemu německému. Židé byli považováni za germanizátory národa. Násilí bylo považováno za německou, popřípadě žido-německou vlastnost. Antisemitismus v ČSR šířila především nacistická propaganda a nasazení agenti. Protižidovské násilnosti a demonstrace byly záležitostí především českých fašistů a šovinistů. Vztahy k Židům se podstatně zhoršily s příchodem okupace. Česká společnost se domnívala, že Německo bude brzy poraženo. Projevem vlasteneckého citění se staly náboženské pouti, divadelní představení a koncerty. Vrcholem byly studentské demonstrace na výročí československé nezávislosti 28. října 1939, kde přišlo několik mladých lidí o život. Přes tisíc Čechů bylo posláno do koncentračních táborů. Poté se vlivem solidarity a společného utrpení vztahy Čechů k Židům mírně zlepšily. Po příchodu nového říšského protektora Reinharda Heydricha začala důraznější zastrašovací kampaň proti Čechům sympatizujících s Židy. Heydrich také doporučoval deportaci i Čechů pomáhajících Židům. Během války nebylo české chování vůči Židům ideální, ale také nebylo vyloženě bestiální. Po atentátu na Heydricha se pomoc Židům oslabil, a to především kvůli hrozbě okamžité smrti. Při transportech často platilo pravidlo mlčících Čechů, avšak při pochodech smrti vězni uvádějí četnou pomoc lidí (odívání, jídlo).

3.3.7 Židé v poválečném Československu

Po válce žilo v ČSR pouze okolo 15 tisíc Židů. V roce 1945 se do ČSR mohli vrátit pouze ti Židé, kteří při sčítání lidu v roce 1930 uvedli české nebo slovenské občanství. Němečtí Židé byli po návratu do ČSR znovu diskriminováni a museli prokazovat loajalitu. Před válkou byla téměř třetina průmyslového a bankovního kapitálu židovská. Po Benešových dekretech, které konfiskovaly po válce německý majetek na území ČSR, se mnoho Židů potýkalo s potížemi o znovuzískání svého majetku. Zvláště komunisté užívali nátlakové metody, aby jim nemusel být vrácen mnohdy velký majetek včetně toho průmyslového, který měl být znárodněn. Známy byl především spor o továrnu ve Vansdorfu, kterou požadoval navrátit německý Žid Emil Beer, který před válkou emigroval do Anglie. Po návratu soud rozhodl o navrácení továrny Emilu Beerovi, to však mělo za následek stávkou několika tisíců osob. Soud tak rozhodnutí zrušil a továrnu Beerovi nenavrátil. Takové jednání vyvolávalo v Židech nedůvěru. Další vracející se Židé se snažili získat zpět svůj majetek, který před válkou nechávali v rukou přátel. Ti jej však často zapírali. Lidé byli rozladěni, ztráceli důvěru a raději volili emigraci.

Až v roce 1946 byli Židé vyjmuti z odsunových transportů a současně končila konfiskace jeho majetku. Přesto docházelo k četným diskriminacím Židů a projevům antisemitismu, který si česká společnost osvojila během šestileté okupace. Důsledkem byla emigrace téměř 12 tisíc Židů z ČSR, která také umožňovala přechod přes republiku židovským uprchlíkům z Maďarska, Polska a dalších zemí, kde probíhaly rozsáhlé pogromy. Vláda se však snažila, aby v ČR nezůstávali.

3.3.8 Asimilační politika komunistického ČSR do roku 1968

Emigrace byla Židům umožněna do roku 1953 na podnět politického sekretariátu ÚV KSČ.⁵⁴ Tento obrat nastal především vinou komunisty Rudolfa Slánského a Klementa Gottwalda. Ti měli v úmyslu zasahovat do politiky Izraele. To se nezdařilo, proto následně nastal obrat v židovské politice. Slánský, původem Žid, byl zatčen a spolu s dalšími komunisty židovského původu popraven. Mnoho dalších Židů bylo sesazeno ze svých funkcí a bylo jim přiděleno nižší zaměstnání. S komunistickou ideologií

⁵⁴ SOUKUPOVÁ, Blanka, Peter SALNER a Miroslava LUDVÍKOVÁ (eds.). *Židovská menšina v Československu: po druhé světové válce: od osvobození k nové totalitě*. Praha: Židovské muzeum, 2009, s. 33.

souvisela spontánní asimilace národnostních menšin a vytvoření tzv. socialistického národa, zbaveného nacionalismu. Menšiny, stejně jako náboženství představovaly zdroj sociálních nepokojů, byly pro komunistickou stranu nežádoucí a měly být eliminovány. Státní církevní úřad kontroloval náboženské dění v zemi. Nátlakem tak klesl i počet židovských obcí. Po únorovém převratu byla běžná kontrola českých Židů. Tu zajišťoval církevní odbor ministerstva školství a osvěty. Duchovní museli vykonávat svou činnost podle zákona č. 218/1949 sb. Rady židovských náboženských obcí musely předkládat na ministerstvo školství a kultury ke kontrole, tedy cenzuře, všechny své projevy.

V komunistickém zájmu byl především ateismus. V kompetenci církevního sekretariátu bylo vypracovávat posudky vrcholných představitelů židovské obce, přičemž bylo žádoucí, aby byli členy strany, protifašisticky aktivní za 2. světové války a i jinak prostranicky aktivní. Ministerstvo se všemožně snažilo posílit své postavení uvnitř komunity také podporou členů Komunistické strany Československa na vysokých minoritních postech, osobními pohovory se židovskými funkcionáři, včetně rabínů, a konečně i postihy neloajálních členů komunity. V letech 1962-68 probíhalo uvolnění, tzv. „pražské jaro“. Židovská politika komunistické strany byla mírnější, např. byla ochotná povolit některé spolky a židovské akce, ale to hlavně z důvodu, aby se tyto akce nekonaly ilegálně, a tedy nepředstavovaly větší hrozbu pro režim. KSČ se angažovala i na tryznách, stavěla památníky obětem holokaustu atd. Do roku 1968 se přesto obec stále ztenčovala a před poslední velkou emigrační vlnou v roce 1968 měla komunita jen necelých 4000 členů. Komunisté využívali holokaust především k prohloubení vztahů s Německem. Během uvolnění byla KSČ kritizována pro nedostatečnou úctu k obětem holokaustu. Byla zmíněna zakořeněnost antisemitismu v české společnosti.

V sedmdesátých letech byly zrušeny židovské skupiny a sdružení. 80. a 90. léta byla vrcholem popírání holokaustu, v době komunismu se hovořilo o holokaustu tak, že to vyvolávalo dojem, že v koncentračních táborech trpěli pouze komunisté. Současně si však socialisté nemohli dovolit tvrdý antisemitismus „tváří v tvář k obětem šoa.“⁵⁵

⁵⁵ TYDLITÁTOVÁ, Věra. *E-antisemitismus: projevy antisemitismu na českém internetu po roce 1989*. Plzeň: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2013, s. 97.

3.3.9 Vývoj problematiky po roce 1989 do současnosti

Po pádu totality v Československu byl razantně odmítnut socialistický antisemitismus a nastal většinou veřejností uznávaný kladný postoj k židovské menšině. Antisemitismus se udržel převážně u stoupců poraženého komunistického režimu, lidí nespokojených s převratem a dále u „skupin šovinistických a xenofobních dědiců bolševického antisemitismu i nostalgicky přijímaného nacionálního socialismu či tradic českého fašismu.”⁵⁶ Došlo nejen k otevření se moderní společnosti, ale také sdílení různých forem světového antisemitismu, který se s vlivem rozšíření internetu ještě více promísl

s českým a snadněji vstupuje do povědomí obyčejného člověka. Tydlitátová uvádí, že člověk má tendence se vracet ke stereotypním vysvětlením převážně v krizích. V tomto období nemá člověk čas ani chuť analyzovat mnohdy složité a obsáhlé informace. Jednodušší je uniknout k logickým obviněním, které nabízí nejrychlejší cestu ze složité a krizové situace. Šíří se konspirační teorie o účasti Židů na teroristických útocích, hovoří se o Židech iluminátech, židozednářích, kteří chtějí ovládnout svět. Stejně jako v 90. letech 19. století a v 30. letech 20. století se tento typ antisemitismu schovává za nacionalismus, ochranu českého národa, lásky k vlasti atp. Existují i extrémističtější weby, které jednoznačně vyjadřují náklonnost k třetí říši, citují Adolfa Hitlera a jiné nacistické politiky. Problémem těchto webů je, že se často schovávají za pseudovědecké publikace, články, píší tak, aby jim běžný čtenář snadno porozuměl a nabyl dojmu pravdivosti. Ačkoliv je popírání šoa a propagace nacismu trestné, těmto uskupením se daří obejít zákon (díky problematice svobody slova a svobody vyjadřování). Často se odvolávají na zahraniční případy, vydávají své publikace o dějinách antisemitismu, které jsou často překroucené. Problémem je, že mnoho lidí nemá dnes snahu si informace dále dohledávat, uvěřit těmto argumentacím je mnohem snazší. Podle Tydlitátové je antisemitismus projevem každého rasismu a současně ho provází nenávisť vůči Romům.⁵⁷ V České republice je nenávisť vůči Židům publikována spíše malým okruhem osob, ale o to urputněji. Aktivita těchto skupin sílila a sílí především v období hospodářské krize po vzniku ČR a vzhledem k nejisté budoucnosti. Dalším argumentem je spojování židovství a islámu. Tyto myšlenky pronikají do českého

⁵⁶ TYDLITÁTOVÁ, Věra. *E-antisemitismus: projevy antisemitismu na českém internetu po roce 1989*. Plzeň: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2013, s. 31.

⁵⁷ Tamtéž, s. 104.

prostředí z rakouských a německých ultrakatolických médií v roce 88 - 89. Tyto teorie tvrdí, že Židé a muslimové jsou spojenci a jejich nepřítelem je křesťanská Evropa a katolická církev. Adam B. Bartoš tvrdí: „Islamizace Evropy je dlouhodobým projektem světového židovstva s cílem zničit bílou křesťanskou civilizaci a ovládnout svět.“⁵⁸

Od roku 2013 vzrůstá počet útoků na internetu. „Strmý nárůst antisemitských vyjádření na internetu je rubem svobodného prostoru tohoto média a zastavení takových projevů je prakticky nemožné. Znepokojující jsou ale také přibývající projevy kyberšikany.“⁵⁹

Internetové projevy mají podobu rasového antisemitismu nebo konspiračních teorií, které obviňují Židy z ovládnutí světa a nadnárodních institucí. Nenávistné projevy mohou souviset s proizraelskou politikou české vlády a společenskými a ekonomickými problémy. V následujících letech se opakují podobné trendy. Spolu s popíráním holokaustu patří židovské konspirační teorie k nejčastějším tématům. Ty se objevují především v souvislosti s migrační krizí a teroristickými útoky. Hlavně migrační krize je původcem vzrůstající xenofobie, rasismu a antisemitismu. Dalším souvisejícím trendem je nárůst demonstrací proti uprchlíkům a islámu. Extrémisté využívají strachu z islámu pro přilákání běžných občanů na demonstrace. Na těch je dáván průchod i antisemitským projevům. Tento jev je především důsledkem neschopnosti politické reprezentace řešit krizi racionálně a konstruktivně. „Součástí antiislámské a protipřistěhovalecké rétoriky jsou i antisemitské aspekty šířené z větší části na internetu především extrémními pravicovými a antiliberálními skupinami.“⁶⁰ Právě vlivem internetu se tyto názory šíří i do povědomí širší veřejnosti. Jde především o latentní antisemitismus projevující se stereotypním vnímáním. Běžní občané jsou skryti ve virtuální anonymitě. Mnohdy nešetří tvrdými a brutálními rasistickými výroky. Právě tyto lidé jsou nejnápadněji ovlivňováni populismem.

⁵⁸ Tamtéž, s. 105.

⁵⁹ ŠNAJDROVÁ, Dita. Počet antisemitských projevů na internetu stále roste. *Fzo.cz* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, 2013 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/TZ_VZ-o-antisemitismu-2013.pdf>.

⁶⁰ Federace židovských obcí v České republice. Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2015. *Fzo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-o-projevech-antisemitismu-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice-za-rok-2015.pdf>>.

3.4 Muslimové

Specifickou skupinu tvoří muslimská náboženská menšina. Ta není národnostní menšinou, protože muslimskou komunitu tvoří národnosti ze všech koutů světa. V této kapitole se převážně zaměřím na arabskou muslimskou komunitu, která představuje v současnosti zdroj narušení interetnických vztahů.

Ačkoli se muslimové objevovali v českých zemích již dřív, první významnější skupinu představují balkánští muslimové, kteří se zde začali usazovat v ještě v době monarchie. Po vzniku republiky byli již součástí nově vzniklého státu. V třicátých letech vznikala první česká muslimská obec. Kromě balkánských muslimů ji tvořili imigranti ze Sovětského svazu a Albánie. Obec se soustředila převážně na rozvoj náboženství. První nepočetná migrační vlna dorazila do komunistického Československa

v 70. a 80. letech. Byli to především studenti s islámských teritoriálních území Sovětského svazu, kteří zde chtěli studovat a většinou zde již zůstali. Větší činnost však začala rozvíjet až po roce 1989. Bylo zřízeno několik organizací v čele s Ústředím muslimských obcí v ČR. Komunita se nadále rozrůstala vlivem druhé vlny migrace. „Časem roste počet „cizinců“, muslimů z tzv. třetích zemí s povolením k dlouhodobému i trvalému pobytu, azylantů a také těch, kteří získali občanství.“⁶¹ Na přelomu tisíciletí se tak v České republice vyskytovalo cca 10 000–20 000 muslimů různých národností. Povědomí o islámu se začíná na veřejnosti rozšiřovat až v novém tisíciletí. Rostl zájem o diskuze, přednášky a další informace týkající se islámu, přesto je široká veřejnost stále nedostatečně informována. Názor na komunitu je utvářen především prostřednictvím médií. Převážně po teroristických útocích v roce 2001 je utvářen obraz islámu jako zastaralého náboženství, kultury a terorismu. Přes malé osobní zkušenosti s islámem má většina Čechů z muslimů strach. Islám je považován za cizorodé náboženství kvůli své odlišnosti a krátké historické zkušenosti s českou společností. Ženy jsou stigmatizovány kvůli nošení šátku tzv. hidžábu, který „musí“ muslimské ženy nosit. V české společnosti se však stávají ihned terčem pozornosti. Již usazení muslimové se musejí potýkat se vzrůstajícím společenským tlakem, který vyvolávají nově přicházející muslimové. Oproti ostatním evropským zemím je přitom začleňování muslimů do české společnosti nejméně problémové. Stigmatizováním muslimské

⁶¹ TOPINKA, Daniel, ed. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2016, s. 244.

komunity dochází spíše k separaci muslimské komunity, která se s tímto označováním těžko vyrovnává. Obzvláště srovnávání muslimů s teroristy představuje největší problém. Sekularizovaná česká společnost se vyznačuje nedůvěrou vůči církvím. Muslimská religiozita tak vyvolává odpor.

Xenofobie, rasismus a odpor k muslimské komunitě eskaluje v roce 2015 s příchodem tzv. „migrační krize“, a to i navzdory tomu, že v České republice nedochází k nárůstu počtu žadatelů. Přesto v Česku kontinuálně rostou protiuprchlické nálady. Ty pramení především z toho, že tyto menšiny jsou médií prezentovány pod vlivem předsudků, stereotypů ba dokonce výmyslů. Ty v zájmu popularity a čtivosti přizívají protiislámské nálady. Většina populace vykazuje neznalost islámu a absenci osobních zkušeností s muslimy. Média a političtí představitelé vypouští kusé a strach vyvolávající informace o islámu. V letech 2015 a 2016 znatelně vzrostly útoky proti muslimům. Ty se týkají převážně žen. Ty jsou jako muslimky snadněji identifikovatelné. Nicméně kontroverze okolo práva dívek na nošení hidžábu se objevila v průběhu soužití s muslimy i v dalších evropských zemích a neznamena nic nového. „Konflikty tohoto typu mohou být nahlíženy jako vyjednávání situační legitimacy etnických hranic.“⁶² Byly zaznamenány i útoky proti Češkám nosícím šátek, které byly považovány za muslimky. Ojedinelé nebyly ani vandalské útoky na brněnskou mešitu, podniky pomáhající uprchlíkům, např. Autonomní sociální centrum Klinika, HateFree atp. Největší nárůst útoků proti muslimům je zaznamenán v internetových diskuzích v letech 2015 a 2016. V druhé polovině roku 2016 postupně klesá spolu se „zmírněním“ krize.

Oproti ostatním menšinám je tento trend zapříčiněn velkým počtem antiislámských a protiuprchlických organizací. Jako značně problematické a často kritizované se jeví zadržování uprchlíků v detenčních zařízeních, a to navíc často proti jejich vůli. Mezinárodně bylo toto zadržování v zařízeních stejně jako podmínky v nich panující několikrát kritizované.

⁶² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 234.

3.5 Kontinuita židovských, romských a muslimských stereotypů

Pokud vedle sebe postavíme stereotypy týkající se jednotlivých skupin, zjistíme, že mají mnoho společného. „Lhostejno, zda se jedná o Židy, Romy nebo muslimy, nepohodlným menšinám jsou připisovány stále stejné znaky: mezi ně patří parazitický způsob života, špinavost anebo abnormální sexualita.“⁶³ V druhé polovině 19. století spolu

s rozvojem společnosti nastal i nárůst averze vůči menšinám. Častým tématem byla potřeba očisty národa, která se vrací v období socio-politických změn a je typická pro diktatury všeho druhu.

Židé se s modernizací společnosti většinou dobře vyrovnávali, někteří dokázali uspět na rozvíjejícím se trhu. To bylo zapříčiněno i zrovnoprávněním židovské menšiny v 19. století. Společnost však tento úspěch přičítala židovským špatným vlastnostem. Častý byl stereotyp židovské lenosti a parazitování na druhých, který se udržel i během první světové války. Češi údajně bojovali za svobodnou republiku a Židé si mezitím shromažďovali majetek. Tento stereotyp parazitismu na společnosti volně přešel na romskou menšinu. Slovo očista také poukazuje na jakousi špínu a odpor, kterou menšiny představují. V případě Romů, Židů a muslimů (popř. uprchlíků) se často opakují stereotypy o špatné hygieně a nemocech, sexualitě, popř. sexuálním násilím a údajných výsadách.

Na problematiku vnímání menšin, ať už židovské, romské, německé nebo nově muslimské, mají zásadní vliv média. S rozvojem internetu jsme podle Taberyho nezískali jen nový rozměr svobody, ale také možnost šířit antisemitismus, xenofobii a rasismus po internetu, což může vyústit do fyzických útoků.⁶⁴ V každém období se našla média, která krizové situace využívala ve svůj prospěch a výrazně tak rozdmýčávala vlnu emocí. V případě židovské a německé menšiny se výrazně angažovaly stranické tisky (Právo lidu, Venkov, Vlajka, Večer, Národní listy) spolu s dalšími v návaznosti na současnou migrační krizi, se i dnes mnohé mainstreamové deníky netrápí s kvalitou zdrojů (Parlamentní listy, Novinky.cz). Cíleně jsou vytvářeny

⁶³ SMLSAL, Jiří. Kontinuita stereotypů. Židé, Romové, muslimové. *Migraceonline.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/kontinuita-stereotypu-zide-romove-muslimove>>.

⁶⁴ TABERY, Erik. Editorial: antisemitismus v politice. *Respekt.cz* [online]. 2012 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <<https://www.respekt.cz/tydenik/2012/8/editorial-antisemitismus-v-politice?issueId=15223>>.

tzv. hoaxy - falešné zprávy, které mají vyvolávat odpor k uprchlíkům, popř. Romům a dalším menšinám. Hoaxy se šíří především prostřednictvím Facebooku. Běžní uživatelé nemají snahu si tyto zprávy ověřovat a sdílí je širokému okruhu uživatelů. Postoje české společnosti k muslimům a Romům jsou tak založeny spíše na těchto „falešných“ a xenofobních zprávách než na přímých zkušenostech s daným etnikem. Tyto zprávy vyvolávají společenský strach z menšin a cizinců, který eskaluje až v paranoiu. Z těchto nálad paradoxně těží nacionalistické a pravicové skupiny, které útočí na muslimy. Přitom využívají stereotypy, které ještě před pár lety využívali proti Romům nebo Židům. Stereotypní hodnocení uprchlické krize se týká i mnoha vrcholných představitelů a organizací České republiky. Vysoký komisař OSN pro lidská práva například kritizoval xenofobní výroky prezidenta Miloše Zemana.⁶⁵

Rasismu a protiromské rétoriky navíc využívají mimo média i političtí představitelé. Společenská situace se zhoršuje po ekonomické krizi v roce 2008 více pravicově orientovanou politickou scénou, která se od dob prezidentského mandátu Václava Klause neštítí spolupráce s lidmi napojenými na neonacistickou scénu.⁶⁶ K tomuto stavu přispívá i korupčními aférami vláda, která pozbývá na vážnosti a stává se pro společnost nedůvěryhodnou. „Předávání hodnot v procesu osobního zrání a socializace se v životě jednotlivce odehrává zejména prostřednictvím „významuplných bližních“ a na rovině společnosti prostřednictvím elit vlivu.”⁶⁷ Takovou osobou byl například v době první republiky T. G. Masaryk a později Eduard Beneš. V radikalizované druhé republice docházelo ke značnému rozpadu hodnot. K tomu docházelo i jakýmsi pomlouváním a snižováním těchto elit a humanistickým směřováním první republiky. K tomu dochází i dnes například dehonestací V. Havla a jeho politiky, chartistů a snahami o překrucování historie. Ačkoli se tyto tendence mohou zdát nedůležité, právě v těchto snahách, polarizaci společnosti a rozpadu hodnot dřímá nebezpečí pro „slabé“ národnostní menšiny. Ve společnosti dochází k frustraci, která je směřována k „odlišným“. Podle analýzy komunikace o Romech, kterou prováděla organizace HateFree, se v souvislosti s migrační krizí za poslední dva roky

⁶⁵ ČTK. OSN: Zeman populismem připomíná radikály z Islámského státu. *Echo24.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<https://echo24.cz/a/wqykL/osn-zeman-populismem-pripomina-radikaly-z-islamskeho-statu>>.

⁶⁶ Spolupráce s organizací D.O.S.T., která podle ŽNO prosazuje neofašistické, šovinistické a xenofobní a snaží se tyto tendence prosadit ve vysoké politice a veřejném prostoru.

⁶⁷ HALÍK, Tomáš. *O hodnotách v České společnosti* [online]. Špindlerův Mlýn, 1999 [cit. 2017-02-24]. Dostupné na WWW: <http://www.lipa.cz/case_lipa_V>.

zhoršily příspěvky o Romech z 65 % negativních na 80 % negativních, ačkoli co se týče množství, jejich počet klesl. Naopak příspěvky na téma uprchlíků a muslimů značně vzrostly.

„Ukázalo se rovněž, že během loňského roku, zejména na podzim, byla pozornost českého mediálního prostoru natolik zaměřena na imigrační téma, že to vedlo ke snížení pozornosti vůči tématům romským.“⁶⁸ Tento faktor analýza hodnotí pozitivně, nevyskytuje se totiž výrazný subjekt, který by stmeloval a organizoval společenské protimenšinové nálady. „To znamená, že domácí internetové prostředí je stále dosti odolné ve vztahu k prosazování výrazného a sjednocujícího národoveckého, rádoby vlasteneckého diskurzu, který by striktně dělil společnost na „my a oni“ ve vztahu k více menšinám zároveň. Bez vlivu jednotícího tématu k menšinám pozornost uživatelů netu i médií různě přeskakuje z jedné menšiny na druhou, a protože je pro jednotlivce i komunity řádově obtížnější mobilizovat se paralelně v několika kauzách zároveň, pozornost soustředěná na jednu konkrétní menšinu znamená úbytek pozornosti vůči menšinám ostatním.“⁶⁹

Tento systém jsme již zažili v minulosti. Záminky pro předválečné napadání Židů představují jasný mechanismus. Prvotní příčinou bylo rozšíření židovské kolektivní viny, stereotypů a paušalizování. To probíhalo i ve státní sféře a mediálním prostoru, tedy existoval jasný jednotící mechanismus. Společnost neváhala za vraždu jednotlivce odsoudit celou etnickou skupinu.

Shodným znakem všech rasově a nábožensky orientovaných útoků je rasismus (antisemitismus, anticiganismus). Špatné chování té které etnické skupiny je již jen záminkou pro vznik útoku. Tak je tomu i v současnosti. K eskalaci protiromských demonstrací dochází mnohdy po trestném činu jednotlivce. Příčinou je však rasismus a nestabilní společenská situace. „Ta s sebou nese bezvýchodnost a frustraci, a tudíž uvolňování latentního rasismu i u lidí, kteří se jinak takto neprojevují.“⁷⁰

⁶⁸ Yeseter.com. Report 8. Mediální kampaň proti rasismu a násilí z nenávisli. *Hatefree.cz* [online]. Praha: Yeseter, 2016 [cit. 2017-01-13]. Dostupné na WWW: <http://www.hatefree.cz/images/blog/analiza_romove/Analiza_komunikace_Romove_11_2016.pdf>.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷¹ KOSTLÁN, František. Nacistická „KŘIŠŤÁLOVÁ NOC“ a její současné paralely. *Holocaust.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.holocaust.cz/zdroje/odborne-a-dalsi-texty/nacisticka-kristalova-noc-a-jeji-soucasne-paralely/>>.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za primární cíl zmapovat problematiku německé, židovské a romské menšiny na českém území od první světové války do současnosti. V dílčích částech této práce byl tento cíl naplněn na základě převážně české odborné literatury.

Pro toto téma bylo důležité v první kapitole vymezit základní pojmy týkající se problematiky interetnických vztahů. Se samotnými interetnickými vztahy, respektive konflikty jsme se zabývali v následující části této kapitoly. Do té jsme zahrnuli teorie interetnického konfliktu, které mají vliv na vznik a vývoj interetnického konfliktu ze širší perspektivy, tzn. z hlediska vnitrostátní společenské situace, geografie, ekonomiky a politiky státu.

V další kapitole jsme již plnili primární cíl této práce, tedy zpracování problematiky daných menšin. Na úvod každé menšinové problematiky jsme nastínili předválečný historický vývoj nebo původ některých stereotypů. Poté jsme již kontinuálně pokračovali ve výkladu podle časové osy až do současnosti. V závěru každé dílčí části jsme nastínili současný přístup české společnosti k dané menšině.

Výjimečně jsme mimo odbornou literaturu, kterou bylo potřeba kromě autorů uvedených v úvodu poněkud rozšířit, používali i internetové zdroje, a to převážně u muslimské komunity, jejíž historie je na našem území poměrně mladá, a dále potom v závěrečné kapitole, která se zabývá problematikou eskalace nenávisti vůči menšinám v souvislosti s muslimskou komunitou a migrační krizí. Pro zpracování této kapitoly byly využity výzkumy veřejného mínění, zprávy o stavu antisemitismu židovské náboženské obce a další studie publikované na internetu.

V závěrečné kapitole jsme se podle plánovaného sekundárního cíle snažili vymezit provázanost problematiky jednotlivých menšin, převážně jakým způsobem ovlivňuje eskalace nenávisti vůči jedné minoritě nárůst nenávisti vůči ostatním etnickým skupinám. Z tohoto hlediska jsme se věnovali přejímání stereotypů a jejich přenášení na ostatní etnické skupiny. V této kapitole jsme dále zhodnotili roli médií při vytváření společenského tlaku vůči menšinám a v čem spočívá jejich hlavní nebezpečí. Mimo média zvyšují úroveň interetnických konfliktů i někteří političtí představitelé, kteří se na vlně populismu snaží získat výhodnou pozici obzvláště v předvolebním období. V návaznosti na možné teorie interetnického konfliktu z první kapitoly této bakalářské

práce jsme se snažili vysledovat příčiny a rizika interetnického konfliktu na konkrétních událostech, a to převážně v oblasti socio-politické, ekonomické. Závěr této kapitoly se věnuje kontinuitě stereotypů zkoumaných menšin a faktorům, které by mohly představovat nebezpečí pro vyhrocení nenávisti v současné společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

ADLER, Hans Günther. *Terezín 1941-1945: tvář nuceného společenství*. Brno: Barrister & Principal, 2007. ISBN 8073640244.

ARAVA-NOVOTNÁ, Lena. *Nová doba, stará zloba: soudobý antisemitismus v historickém kontextu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-937-1.

BLÁHOVÁ, Marie a kol. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 1999. ISBN 8071854255.

BUDAY, Marek. *Diskriminace Romů v České republice?* Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Jan Kosek.

BUDIL, Ivo T. *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013. ISBN 978-80-261-0206-9.

COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nicolaus von. *Pan-Evropa*. 2.čes. vyd. Praha: Panevropa, 1993. ISBN 8090003478.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.

FRANKL, Michal a Julie JENŠOVSKÁ, eds. *Naši nebo cizí?: Židé v českém 20. století*. 1. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze - Institut Tereziánské iniciativy, 2013. ISBN 978-80-87366-28-8.

FRIEDL, Jiří. Plán z let 1946–1947 na usídlení židovských uprchlíků z Polska v Československu. *Slovanský přehled*. 2014, 2014(2), 323 - 341.

HANUSOVÁ, Martina. *Faktory ovlivňující české veřejné mínění o muslimech*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Pavel Hošek.

JANIŠOVÁ, Milena. *Osud Židů v protektorátu, 1939-1945: sborník studií Livie Rothkirchenové, Evy Schmidtové-Hartmannové, Avigdora Dagona s úvodem Milana Šimečky*. Praha: Trizonia, 1991. ISBN 8085270013.

- KALVACH, Zdeněk. *Antisemitismus v ČR po roce 1989*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Václav Nekvapil.
- KROTKÝ, Jan. *Kulturní hranice a vymezování se vůči Druhým - Mediální obrazy uprchlíků v době tzv. „migrační krize“*. Brno, 2016. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Lucie Galčanová.
- LOZOVIUK, Petr, ed. *Etnicita a nacionalismus v diskurzu 20. století: příspěvek intelektuálů z českých zemí ke studiu kolektivních identit*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. Etnologická řada. ISBN 978-80-7325-283-0.
- MAREŠ, Miroslav. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada. ISBN 80-7325-050-0.
- NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-7067-952-2.
- PAVELČÍKOVÁ, Nina. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2004. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, č. 12. ISBN 80-86621-07-3.
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1.
- POJAR, Miloš, Blanka SOUKUPOVÁ a Marie ZAHRADNÍKOVÁ. *Židovská menšina v Československu ve třicátých letech: sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v říjnu 2003 až červnu 2004*. Praha: Židovské muzeum, 2004. ISBN 80-85608-94-4.
- POJAR, Miloš, Blanka SOUKUPOVÁ a Marie ZAHRADNÍKOVÁ. *Židovská menšina za druhé republiky: sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v lednu až červnu 2007*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN 978-80-86889-52-8.
- PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Menšiny a migranti v ČR - etnické konflikty s ohledem na soužití s Romy*. Brno, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Antonín Řehoř.

- SEDLÁK, Petr. *Postoj a přístup k Židům v českých zemích po druhé světové válce (1945 – 1947/1953)*. Brno, 2008. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Jiří Malíř.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071786489.
- ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude--?* 3., rozš. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 807021838x.
- SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách: německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha: Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7.
- ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 8073251264.
- SOBOTOVÁ, Jana. *Islamofobie v Evropě: příklad Česka a Španělska*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tomáš Havlíček.
- SOUKUPOVÁ, Blanka a Miloš POJAR, eds. *Židovská menšina v Československu v letech 1956-1968: od destalinizace k pražskému jaru*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011. ISBN 978-80-87366-09-7.
- SOUKUPOVÁ, Blanka, Peter SALNER a Miroslava LUDVÍKOVÁ (eds.). *Židovská menšina v Československu: po druhé světové válce: od osvobození k nové totalitě*. Praha: Židovské muzeum, 2009. ISBN 978-80-86889-90-0.
- SPURNÝ, Matěj. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945-1960)*. Praha: Antikomplex, 2011. ISBN 978-80-904421-3-9.
- ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty jako důsledek rasové nevraživosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-94-0.
- ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Interetnické konflikty: (jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-028-5.

TARANT, Zbyněk a Věra TYDLITÁTOVÁ. *"Spiknutí!": úloha antisemitských konspiračních teorií ve veřejném a politickém diskurzu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013. ISBN 978-80-261-0425-4.

TOPINKA, Daniel ed. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.

TYDLITÁTOVÁ, Věra. *E-antisemitismus: projevy antisemitismu na českém internetu po roce 1989*. Plzeň: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2013. ISBN 978-80-261-0256-4.

ZAHRADNÍKOVÁ, Marie a Blanka SOUKUPOVÁ. *Židovská menšina v Československu ve dvacátých letech: sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v říjnu 2002 až červnu 2003*. Praha: Židovské muzeum, 2003. ISBN 80-85608-72-3.

Internetové zdroje

BLAŽEK, Bohuslav. Měkký rasismus a jeho mediální formy. *Bohuslavblazek.cz* [online]. 1999 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.bohuslavblazek.cz/wordpress/mekky-rasismus-a-jeho-medialni-formy>>.

BLAŽEK, Vladimír. Od „rasy“ k etnocentrismu a zpět (Esej o souvislostech „rasové“ problematiky). *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni* [online]. 2011, č. 3, s. 59-83 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <<https://otik.zcu.cz/bitstream/handle/11025/6363/Blazek.pdf?sequence=1>>.

ČADOVÁ, Naděžda. Postoje české veřejnosti k cizincům. *Cas.cz* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7544/f3/ov160418b.pdf>.

ČERVENKA, Jan. Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR. *Cas.cz* [online]. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7547/f3/ov160420.pdf>.

Člověk v tísní. Analýza ČvT: projevy online nenávisti na vzestupu. *Migraceonline.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/analyza-cvt-projevy-online-nenavisti-na-vzestupu>>.

ČTK. OSN: Zeman populismem připomíná radikály z Islámského státu. *Echo24.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<https://echo24.cz/a/wqyKl/osn-zeman-populismem-pripomina-radikaly-z-islamskeho-statu>>.

FALTEJSKOVÁ, Renata a kol. České knihovny a uprchlíci - Reakce českých knihoven na migrační krizi. *Migraceonline.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/ceske-knihovny-a-uprchlici-reakce-ceskych-knihoven-na-migracni-krizi>>.

Federace židovských obcí v České republice. Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2015. *Fzo.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-o-projevech-antisemitismu-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice-za-rok-2015.pdf>>.

HALÍK, Tomáš. *O hodnotách v České společnosti* [online]. Špindlerův Mlýn, 1999 [cit. 2017-02-24]. Dostupné na WWW: <http://www.lipa.cz/case_lipa_V>.

HANDL, Vladimír a Silvie HOUSKOVÁ. Česko-německé vztahy a otázka uprchlíků. *Iir.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.iir.cz/article/cesko-nemecke-vztahy-a-otazka-uprchliku>>.

HAVEL, Václav. "Češi a Němci na cestě k dobrému sousedství." *Vaclavhavel.cz* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 1995 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=201_projevy.html&typ=H>.

HEJNAL, Ondřej. Nacionalismus, multikulturalismus, sociální vyloučení a „sociálně nepřizpůsobiví“: Analýza dominantního politického diskursu v České republice. *AntropoWebzin* [online]. 2012, 2012(2), 47 - 66 [cit. 2017-02-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.antropoweb.cz/cs/nacionalismus-multikulturalismus-socialni-vyloucenia-socialne-nepripusobivi-analyza-dominantniho-politickeho-diskursu-v-ceske-republice>>.

HORVÁTHOVÁ, Jana. Projev PhDr. Jany Horváthové, ředitelky Muzea romské kultury v Brně, u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. *Fzo.cz* [online]. Praha: Senát Parlamentu České republiky, 2014 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Horvathova-Jana_Senat_cesky_2014.pdf>.

HVÍŽDALA, Karel. POLITIKA: Čeští fašisté za první republiky a dnes. *Lidovky.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-cesti-fasiste-za-prvni-republiky-a-dnes-f6p/p_politika.aspx?c=A110822_235054_p_politika_wag>.

-JG-. Protižidovské nálady jsou v Česku slabé. Počet útoků ale vzrostl na čtyřnásobek. *Ztis.cz* [online]. Židovský tiskový a informační servis, 2015 [cit. 2017-01-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.ztis.cz/rubrika/z-domova/clanek/protizidovske-nalady-jsou-v-cesku-slabe-pocet-utoku-ale-vzrostl-na-ctyrnasobek>>.

KOSTLÁN, František. Nacistická „KŘIŠŤÁLOVÁ NOC“ a její současné paralely. *Holocaust.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.holocaust.cz/zdroje/odborne-a-dalsi-texty/nacisticka-kristalova-noc-a-jeji-soucasne-paralely/>>.

LHOTKA, Petr. Cikánský tábor v Hodoníně u Kunštátu. *Holocaust.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.holocaust.cz/dejiny/koncentracni-tabory-a-ghetta/cikansky-tabor-v-hodonine-u-kunstatu/>>.

LHOTKA, Petr. Romové v České republice po roce 1989. *Romea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cs/historie/romove-v-ceske-republice-po-roce-1989/>>.

LHOTKA, Petr. Romové v první Československé republice. *Romea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cs/historie/romove-v-prvni-ceskoslovenske-republice/>>.

LHOTKA, Petr. Vládní nařízení o preventivním potírání zločinnosti a soupis v srpnu 1942. *Holocaust.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida-romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/vladni-narizeni-o-preventivnim-potirani-zlocinnosti-a-soupis-v-srpnu-1942/>>.

MASOPUSTOVÁ, Věra. Vysoký komisař OSN pro lidská práva zkritizoval xenofobní projevy prezidenta Zemana. *Rozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2015-10-22 [cit. 2016-01-01]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/vysoky-komisar-osn-pro-lidska-prava-obvinil-cesko-z-porusovani-prav-bezencu--1546375>.

OBRTTEL, Marek, Nela LISKOVÁ a František KREJČA. Deklarace rady národní domobrany *Narodnidomobrana.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-01-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.narodnidomobrana.cz/o-nas/deklarace>>.

OSN. Úmluva o právním postavení uprchlíků. *Osn.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>>.

SEDLÁČKOVÁ, Veronika. Němci situaci s uprchlíky nezvládnou, myslí si tři čtvrtiny Čechů. *Rozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2015 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/nemci-situaci-s-uprchliky-nezvladnou-mysli-si-tri-ctvrtiny-cechu--1567049>.

SMLSAL, Jiří. Kontinuita stereotypů. Židé, Romové, muslimové. *Migraceonline.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/kontinuita-stereotypu-zide-romove-muslimove>>.

ŠNAJDROVÁ, Dita. Počet antisemitských projevů na internetu stále roste. *Fzo.cz* [online]. Praha: Židovská obec v Praze, 2013 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/TZ_VZ-o-antisemitismu-2013.pdf>.

TABERY, Erik. Editorial: antisemitismus v politice. *Respekt.cz* [online]. 2012 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <<https://www.respekt.cz/tydenik/2012/8/editorial-antisemitismus-v-politice?issueId=15223>>.

TÓTH, Andrej. Politika československých vlád vůči národnostním menšinám 1918–1938. *Mzv.cz* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Projekt RM 04/01/10 [cit. 2017-01-08]. Dostupné na WWW: <http://www.mzv.cz/file/637455/NAR_MENS_MONOGR_20_stran.pdf>.

TRACHOTOVÁ, Zdeňka. Diskutěři v názorech na Romy přitvrdili, ukázala analýza. *iDnes.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-05]. Dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/romove-diskuze-vyzkum-uprchlici-mensiny-hatefree-fsh-/domaci.aspx?c=A161205_095234_domaci_zt>.

Yeseter.com. Report 8. Mediální kampaň proti rasismu a násilí z nenávisli. *Hatefree.cz* [online]. Praha: Yeseter, 2016 [cit. 2017-01-13]. Dostupné na WWW: <http://www.hatefree.cz/images/blog/analiza_romove/Analiza_komunikace_Romove_11_2016.pdf>.

Seznam zkratk

ČSR	Československá republika		
ČR	Česká republika		
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti		
SPD	Svoboda a přímá demokracie		
SDP	Sudetoněmecká strana		
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik		
KSČ	Komunistická strana Československa		
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk		
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa		
OSN	Organizace spojených národů		
ŽNO	Židovská	náboženská	obec

Abstrakt

NEČASOVÁ, Eliška. *Problematika soužití českého obyvatelstva s tradičními národnostními menšinami a nově příchozími od první světové války do současnosti*. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Teologická fakulta Katedra etiky, psychologie a sociální práce. Vedoucí práce Doc. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Klíčová slova: národnostní menšiny, interetnický soužití, etnicita, rasismus, Němci, Romové, Židé, stereotypy,

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou soužití tradičních národnostních menšin s českým obyvatelstvem od první světové války do současnosti. V první části jsou vymezeny základní pojmy a teorie důležité pro pochopení problematiky interetnického soužití. Následuje historie Židů, Romů a Němců na českém území. Poslední kapitola obsahuje provázanost problematiky jednotlivých menšin v souvislosti s migrační krizí a eskalací interetnického konfliktu obecně.

Abstract

The problematics of coexistence of the Czech population with traditional national minorities and newcomers from the First World War to the present

Key words: national minorities, interethnic koexistence, ethnicity, racism, Germans, Romanies, Jews, stereotypes,

This bachelor thesis deals with the coexistence of traditional national minorities with the Czech population from First World War to the present. The first part defines the basic concepts and theories relevant for the understanding of interethnic coexistence. The second part describes the history of Jews, Romanies and Germans on the Czech territory. The last chapter contains links of individual minorities' problematics in the context of the migration crisis and the escalation of inter-ethnic conflict in general.